…MMER 1 27 APRIL 1940 1STE JAARGANG

DE WEG

…ationaal weekblad

Nederland zij één!

…e parlementaire democratie is uitgeleefd. Hoe …l velen het ook mogen meenen, het huidige …el is een beletsel voor de ontplooiing van …ht en macht. En zonder kracht en macht gaat …r in dezen tijd een Land en een Volk ten …r. Dat ligt in de natuur der dingen. Datgene, … kracht mist, verdwijnt. Datgene, wat kracht …t, breidt zich uit.

…en kan het erg vinden, het feit is nu eenmaal …. Degene, die tegen dit ervaren feit ingaat, …dermijnt de kracht van eigen Land en Volk. …an geeft men zich over met als gevolg, dat …n ver[illegible] wordt.

Weerkracht is noodig.

Zoowel voor het geval, dat wij in den oorlog …trokken worden, als voor het overwinnen van …n nood, waarin de oorlog ook een niet-oorlog…erend Nederland zal brengen en voor het her…uwen van ons Land, van ons Rijk in de stormen … den oorlog.

Weerkracht is noodig.

Militaire, economische en sociale weerkracht is …odig.

Militaire weerkracht, omdat wij niet met eere …nnen gedoogen, dat ons Volk als drager van … zelfstandige en waardevolle beschaving van … aarde zou worden weggevaagd; omdat wij nog … taak te vervullen hebben onder de Volkeren … Europa en jegens de Volkeren in Azië, die …der onze verantwoording gesteld zijn.

Economische weerkracht, omdat wij ingesteld …ren op een economie, die door den oorlog niet …er bestaat en na den oorlog niet meer zal her…en; omdat wij zelfstandig en zonder van an…er belangen en willekeur af te hangen, moeten …nnen zorgen voor de nooddruft van onze be…king.

Sociale weerkracht, omdat de oorlog vierhon…rd-duizend van onze mannen, die uit hun werk …haald en aan het burgerleven ontwend worden, … eeniger tijd weer in de maatschappij bij de…bilisatie zal terugwerpen en ons maatschap…lijk bestel dan hecht genoeg en aanpassings…ardig genoeg moet zijn om aan deze ontwrich…ngen weerstand te bieden.

Bovenal is geestelijke weerkracht noodig.

De rijkste stoffelijke middelen, de beste economische organisatie, de zorgvuldigste sociale voorzieningen zullen ons niet helpen om manmoedig het hoofd te bieden aan de vele rampen die dreigen.

Deze weerkracht moet steunen op vaste normen.

Op het geloof in God, op de liefde tot ons Volk en op de geestelijke waarden, die 't zich verwierf.

De rechten en vrijheden van Godsdienst, van geweten, van handel en wandel en werk zullen geëerbiedigd moeten worden.

Wij streven naar den rechtsstaat, waarin wereldlijke macht onderworpen is aan vaste normen, en daaraan zijn gezag ontleent; een gezag dat erkent, dat de Koning regeert bij de gratie Gods, Wiens gericht zal zijn over rechters en regeerders.

Alle vaderlandsliefde is ijdel, welke niet gedragen wordt door den vasten wil tot rechtvaardigheid jegens den volksgenoot; door den vasten wil van een ieder, om het zijne te doen en den naaste het zijne te geven.

Het Vaderland is niet meer en niet minder, dan wat wij ervan maken; het is zooveel waard, als wij ervoor over hebben; dat is voor ons... a l l e s. Wij willen zoeken wat vereent en verwerpen wat verdeelt.

Het zou een frase zijn zonder inhoud, wanneer het bij woorden zou blijven en geen daden gesteld werden.

De verdeeldheid kan slechts verdwijnen, wanneer de tegenstellingen worden opgeheven in een alles te boven gaand ideaal: een toekomst waaraan ieder in zijn dagelijksch werk, in zijn gedachten en zijn verlangens mee bouwt.

Wij verwerpen de wereld, zooals wij ze zien; de wereld die slechts het stoffelijke waardeert en slechts in goed en geld rekent; de wereld, die het offer slechts kent, waar zij het van de armen eischt en den geest minacht omwille van het rekenend winstbejag.

Onze idee is groot, maar zij is voor zeer reëele verwerkelijking vatbaar. Onze idee van 't wereldomvattend Rijk der Vereenigde Nederlanden; ons ideaal van de Pax Neerlandica in de wereld, van het recht der volkeren op hun eigen leven en hun eigen beschaving, van de vrijheid van den menschelijken geest, om de waarheden des levens na te vorschen en de vrijheid van den mensch, om naar Goddelijke en menschelijke wetten in eere te leven.

Het wereldomvattend Rijk der Nederlanden...?, Is het een belachelijke fantasie, het drogbeeld van een verhitte verbeelding?

Is het geen belachelijke grootheidswaanzin om van het „kleine Nederland" te spreken als van een Rijk dat in de toekomst de wereldgeschiedenis mede kan helpen omsmeden?

Neen, en nogmaals neen; het is de meest nuchtere werkelijkheidszin. Hebben wij niet een Rijk van 80 millioen inwoners? Evenveel als Duitschland. Meer dan het geheele Italiaansche imperium; meer dan Frankrijk met al zijn koloniën.

Zijn daar niet onze volksgenooten in Vlaanderen, in den Westhoek, onze stamverwanten in Zuid-Afrika?

Ons Rijk heeft de grootste mogelijkheden, mits ons Volk één wordt. De weg tot die eenheid moet gevonden worden, maar niemand vindt den weg, dan wanneer hij zoekt.

En niemand zoekt een weg, wanneer hij niet weet, waarheen hij wil gaan.

Dat nu weet ons Volk niet; als geheel niet en grootendeels als afzonderlijke menschen niet.

Men wil de eenheid niet, men wil het Rijk niet, omdat men geen bestaansreden voor dat Rijk ziet.

En de bestaansreden van dat Rijk is, dat het een taak in de wereld heeft.

Niet de mogelijkheid van meerder welvaart; niet de mogelijkheid van bewaard te blijven voor rampen, die anderen ontketenen, niet de zuivere eigenbaat is het, die ons naar een krachtig Rijk doet streven, alhoewel ook in dat opzicht de macht en de vrijheid van handelen, die een groot Rijk bieden kan, begeerenswaardig zijn.

Maar het is onze plicht dat Rijk op te bouwen.

Onze plicht tegenover de volksgenooten, die een recht hebben om hereenigd te zijn met hun eigen Volk.

Onze plicht tegenover de volkeren in onze koloniën, die recht hebben op onze bescherming en leiding, een bescherming die alleen een groot

…dactie en administratie ten kantore van het Nationale Front, Bezuidenhout 76, 's Gravenhage, Tel. 770550, Gironummer 321662.
…ijs per nummer 10 cent. Abonnement ƒ 4.90 per jaar, ƒ 2.50 per half jaar, ƒ 1.30 per kwartaal bij vooruitbetaling.

en machtig Rijk hun geven kan.

Onze plicht ook jegens de kleine naties van Europa, die niet van zins zijn te bukken voor het geweld van groote machten en de handen ineen willen slaan om vrij te blijven en hun taak van beschaving en vreedzamen arbeid te blijven vervullen.

Nederland heeft de mogelijkheid om zich op te werken tot een mogendheid van de eerste grootte.

In onzen tijd, waarin machtsevenwichten verstoord worden en omslaan, moeten wij ingrijpen in de verhoudingen, om ons Volk te vereenigen; om, waar anderen als staat verdwijnen van de landkaart, ons eigen Rijk als wereldmacht, als geroepen leider der kleine naties op die kaart uit te zetten.

Een vereenigd Nederlandsch Volk, een machtig en groot Volk.... ziedaar ons ideaal.

Het is niet een ideaal voor droomende fantasten.

Het is een zeer concrete noodzakelijkheid, voor wie de zaken uit een nuchter politiek oogpunt bekijkt.

Wij leven in een tijd waarin groote mogendheden met geweld van wapenen elkaar de heerschappij over werelddeelen betwisten.

Wie niet zelf als groote mogendheid strijdvaardig klaar staat, gaat ten onder. Het is een eisch van elementair zelfbehoud, wanneer wij streven naar het zijn van groote mogendheid.

Ons tegenwoordig Rijk bezit zoowel in Europa als in Azië sleutelposities, die het in staat stellen met betrekkelijk geringe machtsmiddelen een zeer grooten invloed uit te oefenen.

Die machtsmiddelen moeten wij ons verschaffen. Wij zullen ze noodig hebben, wanneer de staatkundige verhoudingen misschien thans, misschien over 3, misschien over 10 jaar aan het wankelen raken.

Dan moeten wij zorgen, dat wij sterk genoeg zijn, om zelfstandig onze koers te bepalen; om als zelfstandig Rijk te blijven bestaan, als Rijk waarbinnen Volksgenooten kunnen terugkeeren, als hun banden los raken.

Een periode van ongebreidelde machtspolitiek staat voor de deur. Wij hebben alles te verliezen, onze vrijheid, onze beschaving, ons goed en erf en onze welvaart, wanneer wij zwak zijn.

Wij hebben alles te winnen: een wereldrijk, de vrijheid, de onbeperkte mogelijkheden van een Imperium, wanneer wij sterk zijn.

Sterk in onze uitwendige machtsmiddelen, maar bovenal sterk in den innerlijken opbouw van ons tegenwoordig Rijk, sterk in het economische en sociale.... maar dat alles kunnen wij slechts zijn, wanneer wij onze geestelijke kracht putten uit de gedachte aan de grootsche taak, die wij te vervullen hebben: de opbouw van het Vereenigd Koninkrijk der Nederlanden, leider der kleine volkeren, kampioen der vrijheid des geestes; het rijk van vrije mannen, die recht doen over de volkeren die zij regeeren en hun vlag doen eerbiedigen op de zeven wereldzeeën.

Dat ideaal moet ons steeds voor oogen staan, als doel van al den kleinen en beperkten arbeid, die onzen dag vult; als spoorslag als wij den moed verliezen, als richtlijn, wanneer wij in verdeeldheid dreigen af te dwalen.

Alleen een zoo groot ideaal kan de vele en velerlei tegenstellinkjes en schotjes en hokjes, die ons Volk in duizend kleinzielige kliekjes verdeelen, in 't niet doen verzinken en de verbeeldingskracht van onze mannen richten op dat zoo vaak miskende goed.... de Nationale eenheid!

Macht door eenheid.

Zonder macht wordt een land, in de wereld zooals die nu eenmaal is, een speelpop van andere mogendheden.

Neutraliteitspolitiek is een mooi woord, maar die neutraliteit is een paskwil, wanneer deze niet door eenheid en macht afgedwongen kan worden.

Wanneer men ernstig op de verschijnselen van onzen tijd let, zal men tot de gevolgtrekking moeten komen, dat het met de zelfstandigheid, onafhankelijkheid en vrijheid van Nederland gedaan zal zijn, indien men niet vóór dien tijd één, eensgezind en krachtig zal zijn.

Een sterk Nederland zal daarentegen bij den wapenstilstand mede kunnen spreken, mede kunnen eischen.

Wanneer hier geen ommekeer in de opvattingen en gedragingen komt, dan teert onze rijkdom en kracht op en hebben we het straks slechts aan ons zelven te wijten, wanneer wij afhankelijk worden.

Ons Volk kan dan de martelaarsrol gaan spelen.

Een Nederlander die nog iets van de kracht onzer voorvaderen bezit, ligt echter deze rol niet.

En als iemand tòch deze rol wil spelen, dan speelt hij een rol, welke hem niet toekomt. De rampen, welke dan over hem zullen komen, heeft hij geheel aan eigen schuld en eigen nalatigheid te wijten.

Geen enkel Nederlander zal in zijn beste uren zich ooit zóó willen zien. Dit bewijst, dat het anders kan.

DE HUIDIGE INTERNATIONALE GEBEURTENISSEN KUNNEN EN MOETEN ONS DOEN BEZINNEN OP ONS NEDERLANDER-ZIJN EN OP DE NOODZAAK, DAT ALLE NEDERLANDERS ÉÉN ZULLEN ZIJN OF WORDEN.

ARNOLD MEIJER.

Historische verbeeldingen

VADER WILLEM

Wanneer dit eerste nummer van „De Weg" verschijnt, herdenken we den geboortedag van Willem van Oranje, Vader des Vaderlands!

Kunnen wij hem na zooveel eeuwen nog in levende gestalte voor onzen geest halen?

O, zeker, zijn figuur staat nog altijd aan den oorsprong onzer meest nobele volk-en-land-lievende gevoelens. Zijn genie werd door geen nazaat of volksgenoot in latere eeuwen overtroffen; zijn beeld werd bij het voortschrijden der eeuwen nimmer beschaduwd of overschaduwd door dat van een latere en in tijd minder ver van ons afstaande groote van ons volk. Zoo hoog was zijn geest! Zoo groot was zijn werk! Maar dat al aanschouwend of overschouwend ontglipt ons den levenden mensch!

Dat al overschouwend? Zelfs dat is weinigen gegeven. We klemmen ons vast aan enkele banen, die zijn geest doorliep; aan enkele kanten van het geheel van zijn streven en.... we zijn al te gauw geneigd slechts dàt van zijn handel en wandel, zijn pogen en willen, te zien, dat past bij eigen geestes-snit.

Hoe heeft de geschiedenis zijn beeld vervormd! De republiek der Vereenigde Nederlanden, met haar bevoorrechting der leden van de staatskerk, meende oprecht de uitkomst te zijn, waarop Oranje's streven was gericht. Men vergat zijn nooit-aflatende strijd voor godsdienstvrijheid voor alle gezindten! Zij meende ook, dat het Oranje slechts begonnen was om bevrijding der Noordelijke Nederlanden. Oranje, de Brabantsche edelman, wiens laatste zorgen de verdediging van Antwerpen golden! En dan de souvereiniteit der Staten-Generaal zou ook al in den lijn hebben gelegen van Oranje's bestuursopvattingen. Ach arme, Oranje, die zijn geheele leven in den kring van zijn medestanders te kampen had met eigengereidheid en machtsoverschrijding van de colleges van staat, provincies en steden; Oranje, die zich bitter beklaagde over de besluiteloosheid, krachteloosheid en offerschuwheid van Staten en Staten-Generaal!

Neen, Oranje was grooter dan zijn medestanders. Hij was grooter dan wie van ons in het heden. Hij ontsnapt aan iedere voor het Nederlandsche volk verdeeldheid inhoudende gedachte. Hij was Vader Willem, Vader aller Nederlanden!

Eenheid wilde hij, eenheid preekte hij voor geheel het Nederlandsche volk. Vandaar dat nu nog, na vier eeuwen, de figuur van den Prins het zinnebeeld is van den strijd der Vlamingen voor behoud en ontplooiing van het Nederlandsche wezen. De eenmaal vast geworden vormen zijner diepste gedachten veranderden nimmer: bevrijding der Nederlanden en godsdienstvrijheid voor het geheele volk.

Tot bereiking van dit doel was eenheid noodig: éénheid die de sterke volksgemeenschap voortbrengt. Een volksgemeenschap, die in staat is zich in stormtijd te handhaven en door de eenheidswil tot hoogere en vollere ontwikkeling geraakt. Ziet, de gedachten van den Vader des Vaderlands zijn ook van dezen tijd. Zij verouderen niet en kunnen niet verouderen, zoolang er een Nederlandsch volk bestaat. Drie en een halve eeuw na zijn dood staat de figuur van den Prins nog levensgroot voor ons, met dezelfde boodschap, die hij tijdens zijn leven aan ons volk heeft gebracht, maar die zijn tijdgenooten en hun nakomelingen niet wilden verstaan. Laten wij de stem van den Prins duidelijk in ons hooren opklinken. Opdat werkelijkheid worde, wat hij in zijn stoutste verbeelding zag en welk beeld hij ook in de diepste beproeving immer behield!

H. T.

Oorlof mijn arme Schapen
Die zijt in grooten noot,
U Herder sal niet slapen
Al zijt ghy nu verstroyt.

Wij wenschen geen beschermers!

Wij bouwen op eigen kracht

Dat is de strekking van de boodschap, die de Nederlandsche regeering naar Tokio en Washington zond, naar aanleiding van de van bezorgdheid voor den status van Nederlandsch-Indië getuigende verklaringen van den Japanschen Minister van Buitenlandsche Zaken Arita en den Amerikaanschen Minister van Buitenlandsche Zaken Cordell Hull.

Wij bouwen op eigen kracht! De zin — het zij toegegeven — is te simpel. Geen staat, groot of klein, kan zijn positie handhaven of versterken uitsluitend door eigen kracht. Iedere staat leeft in bepaalde, zij het dan ook wisselende, verhoudingen ten opzichte van andere staten. Zijn macht wordt ten deele bepaald en beperkt door de macht dier andere staten. Keerden alle andere staten zich blijvend tegen hem, dan zou hij, ondanks de grootste krachtsinspanning het onderspit moeten delven. Maar zoo gauw er zich groepeeringen onder de staten gaan vormen, vindt iedere staat wel andere staten als medestanders, wier belangen met de zijne gelijk zijn gericht. Hoe zwaar hij dan individueel in zijn combinatie en tegenover de tegencombinatie weegt en in welke mate hij zijn bijzondere belangen zal kunnen doen gelden, hangt dan toch wel voor een groot deel af van zijn eigen kracht. We zouden de zin ook kunnen omkeeren. **We zouden kunnen stellen, dat iedere staat, die zich waarlijk wil handhaven bij gegeven internationale verhoudingen, kan weten welk gewicht aan eigen macht noodig is, om zich in die bepaalde verhoudingen te handhaven.**

NEDERLAND VERGAT: EIGEN KRACHT!

Nederland heeft dat lang vergeten. De verhoudingen kende men, maar men meende — en het was zoo'n gemakkelijke en goedkoope meening — dat die verhoudingen op zichzelf reeds een waarborg zouden vormen voor een ongerept en onafhankelijk bestaan van Nederland.

„De historie heeft als politiek maxime van de allereerste orde voortgebracht", schreef wijlen Staatsraad Struycken, „dat de ongereptheid en onafhankelijkheid van ons grondgebied onmisbare voorwaarde is voor het politieke evenwicht in Europa, maxime, dat geen staat straffeloos kan voorbijzien of overtreden."

Het zij direct gezegd, dat Staatsraad Struycken allerminst van oordeel was, dat in die verhoudingen een dusdanige waarborg voor ons onafhankelijk voortbestaan zou liggen opgesloten, dat eigen kracht voor den Nederlandschen staat overbodig zou zijn. Die meening was de Staatsraad zeker niet toegedaan. Trouwens de formule veronderstelt „eigen kracht", want hoe zou Nederland zonder eigen kracht zich kunnen handhaven bij een verbroken evenwicht? De stelling werd echter al te populair en wanneer een formule een gemeenplaats wordt, verliest men vrijwel steeds een wezenlijk bestanddeel van de geheele wijsheid, die in de formule vervat was, uit het oog. **Men vergat de eigen kracht!** Men sprak er van dat de groote mogendheden elkander ons gebied niet gunden en dat wij enkel en alleen door dezen naijver zouden blijven bestaan. Eigen kracht was dus overbodig!

Weerlegging van zulk een sophisme is in dezen tijd niet meer noodig. Uit de formule zelf, we zeiden het reeds, volgt als noodzakelijke voorwaarde voor ons voortbestaan in de geschetste verhoudingen: de eigen kracht! En dan, wie zich niet verdedigt, heeft geen stem in het kapittel der eindrekening; zoo zal Denemarken, hoe de oorlog ook eindigt, iedere beslissing van den overwinnaar hebben te aanvaarden!

EEN BONDGENOOTSCHAP VOOR INDIE?

Wel volgde uit de formule van Struycken iets anders. Er volgde uit, dat wij, indien wij aangevallen werden, steeds bondgenooten zouden vinden bij de tegenstanders van den aanvaller en dat het dus voor ons overbodig was — tenzij het politieke evenwicht al te sterk zou zijn verbroken — op voorhand bondgenooten te zoeken. Zulke allianties zouden zelfs nadeelig zijn, want door dergelijke bondgenootschappen zouden wij onherroepelijk meegetrokken worden in alle Europeesche conflicten, waar wij misschien zonder dergelijke verbintennissen buiten zouden kunnen blijven.

Toch heeft Struycken ten aanzien van zijn conclusie één twijfel gekend. „Wij mogen het ons niet verhelen," schreef hij, „niet in dezelfde mate als ten aanzien van het moederland legt ginds in de tropen de eisch der blijvende zelfstandigheid van Nederlands territoir in de internationale politiek gewicht in de schaal." En hij vraagt zich dan af, of wij onze positie aldaar niet moeten trachten te verstevigen door middels een bondgenootschap ons de steun van andere mogendheden in geval van een conflict te verzekeren. Maar dat zou beteekenen óók voor het moederland: het opgeven van een strikte afzijdigheids- en zelfstandigheidspolitiek! Dat offer leek hem te groot; we zouden in ieder Europeesch en Pacific-conflict worden meegesleept. De ieder bondgenootschap afwijzende zelfstandigheidspolitiek moest worden gehandhaafd. Nochtans gevoelt men bij het lezen van deze bladzijden de aarzeling waarmee zij werden geschreven. Luister maar: „toch schijnt, alles wel gewogen, ook ten aanzien onzer buitenlandsche koloniale politiek, de handhaving van het tot nu toe gevolgde stelsel, zoolang de mogelijkheid daartoe ons zal worden gelaten, de voorkeur te verdienen." Zoolang de mogelijkheid daartoe ons zal worden gelaten! Het boekje van Staatsraad Struycken verscheen in 1923! In dat jaar van defensie-afbraak — de vlootwet was juist verworpen — kon een realistisch schrijver niet meer aan eigen Nederlandsche kracht in de Pacific gelooven. Nederland zette dus zijn traditioneele politiek voort.... zoolang de mogelijkheid daartoe ons (door anderen) zal worden gelaten!!!

WIJ REKENDEN OP VERDRAGEN EN OP ANDERER KRACHT.

Die mogelijkheid scheen ons zoo juist gelaten te zijn door de conferentie van Washington. Amerika, Engeland, Frankrijk en Japan beloofden elkanders bezittingen en mandaten in de Pacific te eerbiedigen en tevens verklaarden zij jegens ons — ofschoon wij geen partij waren bij dat verdrag — dat zij ook onze bezittingen zouden respecteeren. Eigen kracht scheen dus bij de handhaving van onze positie niet noodig te zijn; bovendien was er een Volkenbond!

En de weermacht kreeg in Indië als doelstelling toegewezen, niet de verdediging van het grondgebied, die scheen overbodig, daar zouden de Volkenbondsgenooten wel in hoofdzaak voor zorgen, maar.... de vervulling van den militairen plicht als lid van den Volkengemeenschap tegenover andere volken! **Wij bleven ieder bondgenootschap verwerpen, maar voor onze verdediging in de Pacific speculeerden wij op de bereidheid van anderen om ons grondgebied te verdedigen!**

DE OMMEKEER.

Pas in de laatste jaren is in deze weerloosheidspolitiek een keer gekomen. Men begon eenigermate te begrijpen, dat hoe gunstig de internationale verhoudingen voor ons voortbestaan ook zijn, eigen kracht niet geheel ontbeerd kon worden. Aarzelend werd de herbewapening onder het laatste ministerie Colijn ingezet. Aarzelend, want de heer Colijn zal wel nimmer losraken van den Volkenbondssfeer en van het gevoelen, dat de belangen van het geldwezen en van het grootkapitaal voorgaan boven de eischen van kracht en macht door Nederlands positie als mogendheid gevorderd. De huidige regeering denkt daar gelukkig anders over. De verdediging van Curaçao werd uitgebreid, de defensie van Indië werd zeer versterkt en de vloot zal binnen en vijftal jaren kunnen beschikken over slagkruisers. Dan zal men niet meer op niet-gecontracteerde bijstand van een bepaalde mogendheid behoeven te rekenen. In ieder denkbare constellatie zullen medestanders zichzelf komen presenteeren en wij zullen vrij zijn de aangeboden diensten te aanvaarden of te verwerpen.

MEER MACHT GEBODEN!

Ook wanneer men vasthoudt aan de gedachte van een machtsevenwicht in Europa en in de Pacific als algemeen kader voor onze positie als mogendheid, **moet zulks beteekenen dat onze kracht het overwicht kan geven aan beide partijen.** Redenen waarom wij ons, indien we niet aangevallen worden, van actieve deelname aan den strijd kunnen onthouden. Dat „overwicht" is echter geen vaste grootheid. De zwaarte, die aan dat overwicht moet worden toegekend, wisselt naar de omstandigheden. Niemand zal kunnen ontkennen, dat bij de jongste machtsontwikkeling der strijdende en niet-strijdende mogendheden voor ons een zwaarder overwicht past dan weleer. Geen wonder, dat Japan, na het publiekworden van het slagkruiserplan, direct bekend maakte, dat het genegen zou zijn met Nederland een non-agressieverdrag af te sluiten, indien Nederland daarvan gediend ware. Nederland voelt terecht niets voor non-agressieverdragen, maar het waardeerde het Japansche gebaar, al begrijpt het zeer goed waaraan het die plotselinge Japansche welwillendheid te danken heeft.

AGRESSOR OF STATUS QUOIST?

En nu komt Japan op voor den status quo in Nederlandsch-Indië? Is hier geen tegenspraak? Heeft men dan hier te zeer rekening gehouden met de mogelijkheid van een Japansche agressie?

Geenszins. Trouwens de agressieve mogelijkheden zijn met die van Japan niet uitgeput. Op het oogenblik kan Japan echter zeker niet aan agressie denken; het is te zeer gebonden in China. En zoolang een expansie-driftige staat als Japan over territoriale expansie elders niet kan denken, moet het voor die gebieden wel status quoïst zijn. Men denke zich eens in, hoe moeilijk de positie van Japan zou worden, indien Groot Brittannië of Amerika het in Nederlandsch-Indië voor het zeggen zou hebben! Trouwens ook Duitschland ziet Japan ongaarne in de Pacific verschijnen; het zou één groote mogendheid méér zijn, die in de Stille Zuidzee zou hebben mee te praten. „Zou," zoo luidde de angstige vraag, die Japan zich stelde, „in geval Nederland in oorlog geraakte, Nederlandsch-Indië in handen van een groote mogendheid geraken?"

JAPANSCHE SOEPELHEID

Minister Arita gaf groot op „van de nauwe betrekkingen van wederkeerigheid in de bediening van elkanders behoeften, die tusschen Japan en Nederlandsch-Indië bestaan." Juist daarom kan de Japansche regeering, zoo ging de Minister voort, „slechts diep bezorgd zijn over iedere ontwikkeling van den oorlog in Europa, waarmede een agressie zou gepaard gaan, die van invloed zou kunnen zijn op den status quo van Nederlandsch Oost-Indië."

De Nederlandsche gezant had naar aanleiding van deze verklaring een onderhoud met onderminister Tani. Deze verklaarde, dat de verklaring van Minister Arita een bevestiging beteekende van het Vier-Mogendhedenverdrag van 1922, waarvan de onderteekenaars één voor één de eerbiediging van de Nederlandsche gebieden in de Stille Zuidzee hadden beloofd.

Geen wonder dat Minister Kleffens uitdrukking heeft gegeven aan de waardeering van de Nederlandsche regeering voor de Japansche houding. **Japan wenscht Nedelandsch-Indië niet in vreemde handen te zien. Wij ook niet!** Japan wil niet weten van Amerikaansche, Britsche of Duitsche protectors in Nederlandsch-Indië. Wij evenmin! Japan vergeet echter, dat in geval van oorlog Nederlandsch-Indië reeds nu over beduidende middelen beschikt, om zich tegen den vijand of tegen een ongewenschten zich tegen onzen wil en tegen ons belang opdringenden beschermer te verzetten. De **Nederlandsche regeering heeft dan ook aan de Japansche laten weten, dat indien Nederland onverhoopt in Europa in oorlog zou geraken, Nederland niet voornemens is om bescherming van Nederlandsch-Indië te vragen of een eventueel aangeboden bescherming te zullen aanvaarden.** Nederland heeft op dit oogenblik en bij de stand van het huidige conflict, waarbij alle strijdende partijen hun machtsmiddelen vrijwel geconcentreerd moeten houden in Europa zelf, nog wel de macht om zichzelf aldaar te handhaven.

JAPANSCH-AMERIKAANSCH EVENWICHT

En Japan zelf? Dingt Japan naar het beschermerschap? Zegt het spreekwoord niet: de gelegenheid maakt den dief? Daartoe moet er echter eerst een gelegenheid zijn. En ziet, niet alleen Japan, maar ook Amerika, dat Japans onbaatzuchtigheid betwijfelt, komt voor den status quo van Nederlandsch-Indië op! De Amerikaansche Minister van Buitenlandsche Zaken Cordell Hull heeft een beroep gedaan op andere landen, in het bijzonder op Japan, om den status quo van Nederlandsch-Indië te eerbiedigen, ongeacht wat er gebeurt ten aanzien van Nederland! „Verandering van den status quo," zei de Minister, „doet afbreuk aan de stabiliteit van den vrede. VOOR DEZE STABILITEIT STAAN DE VEREENIGDE STATEN OP DE BRES!" Neen, de gelegenheid, waarvan het spreekwoord spreekt, is er voor Japan niet. Mede daarom is Japan status-quoïst.... evenals Amerika!

Ook hier werd door de Nederlandsche gezant aan den onderminister Sumner Welles verklaard, „dat Nederland geen enkele bescherming van wie ook zou aanvaarden."

Wij zullen ons zelf beschermen, ons zelf handhaven! Door eigen kracht!

VAN WESSEM.

„Kleur bekennen, kleur herkennen"

Onder dezen titel had Maandag 8 April een radio-uitzending plaats ten bate van het Nationaal Fonds voor Bijzondere Nooden.

Deze titel bracht mij tot de volgende overdenkingen.

In het normaal maatschappelijk verkeer, in den omgang met onze medeburgers valt het op, dat het overgroote deel ons bewust of onbewust er van tracht te overtuigen, dat het in geen enkel opzicht aan politiek doet of zelfs maar zich er mede bemoeit.

Zelfs onze Katholieke Nederlanders, waarvan wij toch weten hoe nauw zij verbonden zijn met hun politieke partij, doen het bij den omgang met andersdenkenden voorkomen, alsof ook zij ver en ver staan van de partij waarvan zij misschien wel geen lid zijn, maar waarop zij toch zeker hun stem uitbrengen.

Zeker, men kan er van op aan, dat, om een ander voorbeeld te noemen, een Gereformeerd man of vrouw zich aangetrokken gevoelt of misschien wel lid is van de A.R. partij, doch over het algemeen is te constateeren, dat, wanneer Nederlanders niet-partijgenooten met elkander omgaan of converseeren, men wederzijds zich angstvallig onthoudt van alles wat partijwezen, politiek of iets dergelijks betreft, terwijl toch op gezette tijden ook de Nederlanders zich positief uitspreken voor zekere partijen of groepeeringen. Uit de vrijwel steeds constante verhoudingen mag worden afgeleid, dat het gros van de Nederlandsche kiezers practisch niet van politieke richting verandert; toch wenschen zij in het gewone leven geen kleur te bekennen! Ja, het liefst is hen voor „kleurloos" te kunnen doorgaan. Hun kleur is voor den buitenstaander niet te herkennen!

Over enkele belangrijke dingen is men het echter eens, men scheldt op de Regeeringen van niet-democratisch geregeerde landen en behoudt zich het recht voor om stiekum en tusschentijd ook te schelden op onze Nederlandsche Regeering. Men slaat zich dan op de borst en zegt: „Zie, wij kammen alles af en dus zijn wij neutraal".

Over het communisme haalt men de schouders op en stelt men zich gerust met de bewering dat deze richting hier in Nederland niets te beteekenen heeft en dus ook geen gevaar kan zijn.

Men is op deze wijze onbereikbaar voor andersdenkenden, want men tracht den indruk te vestigen, dat men volkomen onverschillig staat tegenover de politiek en het landsbestuur en dat men met deze dingen niets te maken wenscht te hebben

Dit geeft deze menschen een flinke houding; men vindt deze menschen verstandig! Deze menschen nemen in iedere omgeving waarin zij verkeeren de kleur aan van die omgeving en kunnen bij de stembus nog alle kanten uit. Zij gaan dan ook soms indien hen dit bevalt, de richting uit welke zij dienstig achten, doch gewoonlijk steunen zij door hun stem met een zekere onverschilligheid de partij, waarop zij nu eenmaal ook vroeger gestemd hebben. De menschen, welke zij kiezen, kennen zij niet en over de beginselen wordt niet gedacht. Ook in dit opzicht bekent men geen kleur; men is kuddedier.

Men heeft zich slechts in te prenten het nummer van de lijst, die men wenscht te bevoordeelen. Hun grootste zorg is om te onthouden welke lijst of lijsten men zeker niet moet kiezen.

Nu is het denkbaar dat, in deze periode van de wereldgeschiedenis, er groepen en zelfs groote groepen Nederlanders zijn, welke er anders over gaan denken, Nederlanders, welke meenen dat van al datgene wat er thans van Winterswijk tot Wladiwostok en van Narvik tot aan Brindisi gebeurt toch wel eenige nota genomen mag worden en dat er misschien ook wel iets bij is, wat niet zoo dwaas is als men in Nederland over het algemeen wel beweert.

In Nederland leven wij onder een democratisch regiem, waar de helft plus één regeert. Als wij in Europa eens zouden gaan stemmen over de vraag, welk stelsel zal moeten gaan regeeren, dan zou ik mij kunnen voorstellen, dat de helft plus één niet het democratisch stelsel zal kiezen.

De gedachte aan de mogelijkheid dat dit zou kunnen, zou voor vele Nederlanders een reden kunnen zijn om deze proef niet te willen wagen en misschien zelfs om het stelsel van verkiezingen en stemmingen los te laten en dan eens te gaan denken over autoritaire democratie.

Nu is het wonderlijk, dat zelfs het kalm beschouwen en nuchter beredeneeren van deze dingen in Nederland al verdacht is.

Toegegeven zij, dat die groepen, welke een ander stelsel propageerden, dit tot heden gedaan hebben op een wijze welke den tegenstanders alle aanleiding gaf om met gelijke munt te betalen, waardoor het onmogelijk was om op rustige wijze in woord of geschrift van gedachten te wisselen.

Daardoor was het ook voor velen onmogelijk om zich te bemoeien met diegenen, welke in feite wel waarheden verkondigden, maar op een wijze welke on-Nederlandsch en dikwijls onbehoorlijk was.

Is eenmaal de juiste methode, de juiste „Weg" gevonden om ons volk voor te lichten, om ons volk mede te deelen, dat er ook nog een andere wijze van regeeren mogelijk is, zonder daarvoor een Duitsche, Italiaansche, Spaansche, Russische, Portugeesche of Turksche wijze na te moeten volgen, dan zal een dergelijke volkomen Nederlandsche methode, een volkomen Nederlandsche „Weg" er toe kunnen leiden, dat ook ons volk een juister beeld krijgt van wat elders geschiedt, om daarna te gaan overwegen en misschien zelfs te gaan bepalen of er iets en wat van dat andere ook ingevoerd zou kunnen worden in ons Regeeringsstelsel.

In een brochure, welke ik 5 jaar geleden schreef, mocht ik behandelen: „De kansen van het Nationaal Socialisme in Nederland". Ik heb deze brochure dezer dagen zelf nog eens nagelezen en heb mij verwonderd over mijn voorzienenden geest uit dien tijd. Het is in dezen tijd zoover gekomen, **dat de hoofdman van de door mij behandelde Beweging nu zelf al erkent, dat het enigste bindmiddel in zijn Beweging thans nog is de Duitschgezindheid.**

Dit nu is uiteindelijk een zaak, welke de betrokkenen en ons volk aangaat, maar is het dan wonder wanneer de eenvoudigen uit ons volk in allen, welke meenen dat het in Nederland anders kan en anders moet gaan, volksvijanden gaan zien, ja, erger nog, landverraders?

Het is daarom dat de strijd, voor de velen aan wie thans de positie van ons land ter harte gaat, zoo zwaar is. De positie is voor hen althans veel moeilijker dan die van de Nederlanders welke in geen enkel opzicht kleur willen bekennen en zich bepalen tot het uitleven van hun politieke gevoelens in het stemhokje, alwaar hij ongezien en ongestoord nog alle kanten uit kan.

De weg van die warme Nederlanders, welke overtuigd zijn, dat het anders en beter kan met ons land, **welke overtuigd zijn dat onze onafhankelijkheid en onze toekomst beter verzekerd kunnen worden,** gaat niet over rozen, maar zij kunnen nu eenmaal niet anders, zij staan en vallen met hun overtuiging, dat wij in Nederland **niet verdeeld behoeven te zijn, dat éénheid bereikbaar is** en dat Nederland zijn vrije en groote plaats tusschen de volkeren kan blijven innemen, **mits wij innerlijk niet verdeeld zijn.** Zij willen op hun wijze ons volk „Den Weg" wijzen naar een verzekerde toekomst, zonder dat zij voor hun pogingen daartoe directe belooningen verwachten in den vorm van mandaten, eerefuncties of anderszins.

In den loop van onze geschiedenis zijn er steeds menschen en groepen geweest welke op gezette tijden hun meeningen hebben gepropageerd en daardoor hun stempel hebben gedrukt op een zeker tijdperk, ook zonder dat zij ooit tot macht of overheersching kwamen. Zij, die zouden beweren dat b.v. de S.D.A.P. niet een stempel heeft gedrukt op ons tijdperk, zien onjuist. Het komt mij voor dat dit stempel belangrijker was en grooter gevolgen nog zal hebben dan het stempel dat de Liberalen op „hun" tijdperk drukten.

Dat men thans bezig is op de wereld weer een ander stempel te drukken zal niemand ontkennen en dat ons land hiervan onberoerd zal blijven, gelooft niemand.

Laten wij het prijzen, indien een groep goedwillende Nederlanders hier „Den Weg" zal willen wijzen.

TUSENIUS.

en de arbeiders?

Er was eens een theorie, die zeide, dat de maatschappij principieel verdeeld is in twee groote groepen, in twee klassen. De eene was die der arbeiders, uitgebuit en onderdrukt door de andere, de klasse der kapitalisten. Deze laatste — zoo zei de theorie — bestond niet slechts uit de bezitters der voortbrengingsmiddelen, maar tevens uit hun dienaren: intellectueelen, een aantal middenstanders, ambtenaren en politici. De groep als geheel kreeg als verzamelnaam den naam van „bourgeoisie". Als een eenheid, bijeengehouden door louter stoffelijk eigenbelang en zelfzucht, stond zij, wederom volgens deze theorie, recht tegenover de arbeidersklasse, het proletariaat.

Deze beschouwingswijze van een wereld in wit en zwart had het voordeel, zeer eenvoudig te zijn. De meest eenvoudigen begrepen er dadelijk alles van. Het voornaamste echter was, dat zij in haar tijd, in hoofdzaak althans, ook w a a r was. Nog slechts een vijftigtal jaren, en korter, geleden, liep er een duidelijke scheidslijn tusschen den „werkmansstand" en de „betere standen". Een scheidslijn, die waarlijk niet uitsluitend een verschil in maatschappelijken welstand aangaf, maar tevens ook in cultureele ontwikkeling en cultureele behoeften, in geestelijke „standing".

Deze toestand is voorbij.

Gelukkig!

Cultuur, verstandelijke ontwikkeling zijn niet meer het privilege van een enkele bevoorrechte klasse. Zonder te willen beweren, dat ieder Nederlander in gelijke mate datgene verkrijgen kan, wat het leven kleur en werkelijken inhoud geeft, stellen wij toch vast, dat op dit oogenblik der maatschappelijke ontwikkeling alle cultuurgoederen principieel gelijkelijk voor iederen volksgenoot toegankelijk zijn. De scheidslijn tusschen degenen, wier natuurlijke geaardheid hen tot het cultuurdragende deel van het volk bestemde en de anderen, komt in geen enkel opzicht meer overeen met de scheidslijn, die er loopt tusschen het welvarende en het onder armoede gebukt gaande deel van het volk. Zooals dat eertijds ongetwijfeld het geval is geweest.

Dit maakt het inzicht in de maatschappelijke verhoudingen heel wat minder eenvoudig dan voorheen. De meest eenvoudigen onzer volksgenooten begrijpen het allemaal niet meer zoo goed, als zij het vijftig jaar geleden begrepen. Zij raken in verwarring en zien niet meer, zooals vroeger, een duidelijk aangegeven marschrichting, die zij slechts behoeven te volgen om tot een gelukkiger wereld te kunnen komen.

★

Toch zou het niet zoo bijster moeilijk zijn, ons volk wegwijs te maken en het in meerderheid, één van wil en streven, den weg naar een betere toekomst te doen inslaan, wanneer de oude tegenstelling van vroeger, die maatschappelijk volkomen verdwenen is, niet zoo hardnekkig op het gebied der politiek werd gehandhaafd. Den arbeiders wordt diets gemaakt, dat de vroegere tegenstelling nog steeds bestaat. Dat ons volk nog altijd verdeeld is in twee wel onderscheiden klassen, de bourgeoisie en het proletariaat. Dat de arbeiders, en z ij alleen, tot de laatste behooren, de bezitters der productiemiddelen met hun dienaren-ondernemers, intellectueelen, grondbezitters, boeren, middenstanders enzoovoorts — tot de eerste.

Terwijl het reeds lang zóó eenvoudig niet meer is.

★

Of er dan geen heerschende klasse meer bestaat? Wis en zeker bestaat die nog!

Het is de kleine groep, die tegenwoordig schuil gaat achter het — internationale — geldkapitaal, vertegenwoordigd door de banken en trusts. Het is deze groep, die, niet meer openlijk als voorheen, maar in het verborgen werkt, het begrip der rentabiliteit aanwendend als een wapen, om den arbeid aan zich schatplichtig te maken. Het is het internationale geldkapitaal, dat den arbeid onderworpen houdt en hem uitbuit.

De hierachter schuil gaande groep zijn de werkelijke heerschers.

En zooals de vroegere persoonlijke kapitaaleigenaren — de ondernemers, die werkten met hun eigen fabrieken en grond, die arbeidskracht kochten als een waar en die zich aan het wel en wee van de verkoopers van die arbeidskracht — de arbeiders — niets gelegen lieten liggen, hun bondgenooten en dienaren hadden, zoo heeft het tegenwoordig heerschende, onpersoonlijke trust- en bankkapitaal en de verborgen eigenaren daarvan eveneens zijn bondgenooten en dienaren. Maar ook hier weer loopt de scheidslijn niet zoo duidelijk, dat deze, van de heerschappij van het geldkapitaal profiteerende maatschappelijke groep door de meest eenvoudigen dadelijk kan worden onderscheiden van die der uitgebuiten. Niet meer scherp omlijnd, als tusschen wit en zwart, loopt de scheidslijn tusschen kapitaal en arbeid, maar zij is vervaagd in het vale grijs van het totaal onpersoonlijke der tegenwoordige maatschappelijke verhoudingen.

Dit vale, dit kleurlooze, dit onpersoonlijke, dit ongrijpbare heeft het heerschende geldkapitaal noodig om zich te kunnen verbergen voor den blik van de uitgebuite werkers op alle gebied. Het verdraagt geen duidelijkheid in de verhoudingen, geen persoonlijk verantwoordelijkheidsbesef bij enkelingen voor den toestand, waarin hun volk verkeert. Het kan geen krachtig staatsgezag, gericht op het belang van het volk als geheel, velen. Het heeft de maatschappij-inrichting van tegenwoordig, het heeft het politiek systeem der zoogenoemde democratie noodig als een sluier, waarachter het zich, met zijn bondgenooten, verbergen kan.

★

„Zijn bondgenooten....

Zij zijn vele en velerlei.

Deze bondgenooten van het, den tegenwoordigen staatsvorm voor zijn heerschappij noodig hebbende, geldkapitaal — het zijn allereerst de beroepspolitici van allerlei slag en kleur, van staat, provincie en gemeente, die, zonder zelf ook maar den geringsten persoonlijken invloed te kunnen uitoefenen of eenige persoonlijke verantwoordelijkheid voor den gang van zaken te dragen, gezamenlijk de schijnregeering vormen, waarachter de werkelijke machthebbers zich grijnzend verschuilen. De partijpolitieke parlementariërs, onmachtig, maar met een schijn van waardigheid en een voor altijd verzekerd bestaan. Het zijn voorts de ambtenaren der verschillende organen van staat, provincie en gemeenten; de ambtenaren en arbeiders der heel en half-overheidsbedrijven; provinciale-en gemeentelijke ondernemingen, posterijen, spoorwegen en dergelijke, waarvan er velen het waarlijk óók niet breed hebben, maar die door hun vastheid van positie, dus van inkomen, en hun rechtspositie althans gewaarborgd zijn tegen willekeurig ontslag, werkloosheid en broodeloosheid. Zij, en de vele anderen daaromheen, die, in welk een geringe mate ook, profiteeren van den tegenwoordigen staat van zaken, kunnen als de bondgenooten worden beschouwd van de kleine groep achter de schermen, die de meerderheid des volks: arbeiders, boeren, intellectueele- en handeldrijvende middenstanders, kleine ondernemers en handwerkslieden, al die vele nijvere werkers, in gelijke mate uitbuiten en tot een leven van voortdurende vrees voor werkloosheid, rechteloosheid, nooddruft veroordeelen.

Zoo loopt de scheidslijn niet meer tusschen de vroegere „bourgeoisie" en „proletariaat". Tot de nieuwe „bourgeoisie" van thans behooren nl. vele „proletariërs". Zeer zeker — zij weten het zelf niet — zij zijn zich niet bewust van het feit, dat de kleine voordeelen, die zij genieten boven de meerderheid hunner volksgenooten, een belooning vormen voor hun werkzaamheid als stut en steun van het nog even sterk als vroeger op eigen voordeel uit zijnde, onheilvolle en ongebonden kapitalisme. De intellectueelen en middenstanders van vijftig jaar geleden waren zich hiervan óók niet bewust — tóch was het niet minder juist. En deze moderne bourgeoisie heeft allerlei onderlinge politieke verschillen, die in het licht van hun gemeenschappelijk belang steeds onbeteekenender zijn geworden, en die in regeering en parlement nooit weer aan den dag treden en op zij gezet werden. Zij heeft zich vereenigd in één strijdorganisatie, tot behoud van wat IS, tot belemmering der natuurlijke evolutie — Eenheid door Democratie, d e c o n c e n t r a t i e d e r o e r-c o n s e r v a t i e v e n v a n d e n t e g e n w o o r d i g e n t ij d.

G r o o t e g r o e p e n a r b e i d e r s z ij n n o g a l t ij d n i e t t o t h e t i n z i c h t g e k o m e n, d a t z ij i n d e n s t r ij d o n z e r d a g e n s t a a n a a n d e n v e r k e e r d e n k a n t. Zij zijn nog altijd niet tot het inzicht gekomen, dat de belangen van de werkeloozen, die moderne paria's, van groote groepen laagbetaalde en volkomen rechteloos aan ieders willekeur overgeleverde arbeiders in de particuliere industrie en op het platteland in geen enkel opzicht parallel loopen met de belangen van de leden dezer moderne bourgeoisie. Zij, de in feite onbeschermde werkers, zijn nog altijd in dezelfde politieke organisaties, en in dezelfde vakverbonden vereenigd met de bevoorrechten van de huidige ongebonden-kapitalistische maatschappij, hun de leiding overlatend, zich latend misbruiken voor h u n belangen. Zij, de ontrechten, zij begrijpen niet, dat zij in de tegenwoordige maatschappelijke verhoudingen op precies hetzelfde plan staan als de werkende middenstand, tal van intellectueelen, boeren, landbouwers kleine ondernemers en handwerkers, dat het d e a r b e i d is, die hen vereent met d e z e werkers; dat in de eerste plaats die a r b e i d georganiseerd moet worden, en dat zulk een organisatie van den arbeid, met uitschakeling van de allesoverheerschende macht van het geld, alleen kan geschieden in een n a t i o n a l e ordening, op den grondslag van h e t v o l k als arbeidsgemeenschap.

Jaren geleden zijn de arbeiders zich gaan vereenigen met het doel, zoodanige economische hervormingen tot stand te brengen, dat zij niet langer de machtelooze slaven zouden zijn van 't kapitaal.

Zij hebben hun doel n i e t bereikt.

Jaren geleden meenden zij, dat algemeen kiesrecht, evenredige vertegenwoordiging, vrijheid van vereeniging en vergadering en allerlei andere „democratisch" genaamde vormen hun bij de bereiking van hun doel van dienst zouden zijn.

Deze meening is n i e t verwerkelijkt.

De overgroote meerderheid der Nederlandsche arbeiders niet alleen, maar van alle Nederlandsche werkers, is altijd nog slaaf van het kapitaal, van het geld, van de banken. Bovendien zijn zij eveneens tot slaven geworden van den modernen staat, die den arbeid knecht zonder dezen nog een enkel middel tot verweer te hebben gelaten, sedert de door hen geschapen politieke partijen, vak- en maatschappelijke organisaties tot half-officieele s t a a t s organen geworden zijn.

Het ligt daarom in de lijn der maatschappelijke ontwikkeling zélve, dat zij thans a n d e r e wegen zullen gaan inslaan om te trachten, hun vroeger gestelde doel te bereiken.

Want — wat men ook probeere — de maatschappelijke ontwikkeling is nooit tot stilstand te brengen en is niet geëindigd met de democratie als politiek en het ongebonden vakvereenigingswezen als sociaal systeem.

Het begin van deze nieuwe ontwikkeling is reeds duidelijk merkbaar. Alles wijst erop, dat de komende jaren een snelle versmelting tot stand zal komen van de vroegere „arbeidersklasse" met alle andere groepen van werkers binnen het Nederlandsche volk. Daardoor zal in den komenden tijd de macht worden gevormd, die het Nederlandsche volk zal vrijmaken van de overheersching van de internationale geldmachten en van hun vertegenwoordigers binnen de grenzen, om een ware Nederlandsche volksgemeenschap, een arbeidsgemeenschap, tot stand te brengen.

G. J. ZWERTBROEK.

LANGS NIEUWE LIJNEN

Wij willen het arbeidersbelang, als deel van werkend Nederland, daadwerkelijk zien behartigd.

Beter behartigd dan op het oogenblik geschiedt, nu de belangen der arbeiders al te vaak worden verwaarloosd en vertrapt.

De vakvereenigingen, eens de kampioenen voor de belangen der werkers, zijn verouderde instellingen geworden.

Toen het kapitalisme in opkomst was of in zijn bloeiperiode verkeerde, toen hoog-conjunctuur en gebrek aan werkkrachten normaal waren, toen, ja toen waren de vakvereenigingen organen, die de belangen der arbeiders konden behartigen. En dat was brood-noodig.

Het jonge kapitalisme, dat naar winst haakte, was aan den eenen kant bereid tot iedere sociale misdaad, als het meende daarmee zijn belang te dienen en zijn begeerte naar winst daarmee te kunnen bevredigen, maar was van den anderen kant gedwongen steeds rekening te houden met de mogelijkheid van staking, die veelal voorkomen kon worden door toe te geven aan gerechtvaardigde eischen van de tewerkgestelden.

Machtsvorming in zelfstandige vakvereenigingen, tot strijd bereid en gereed, was voor de arbeiders niet alleen gebod der stonde, doch het gaf hen ook baat.

De staking, meer nog de dreiging van de staking, was een vruchtbaar wapen.

Die tijd is voorbij, onherroepelijk voorbij!

Het kapitalisme is overrijp gegroeid; het kan het productie-apparaat niet meer beheerschen. De werkloosheid is een permanent verschijnsel geworden, haast een normaal verschijnsel in de tegenwoordige maatschappij!

Daarmee is de vakvereeniging haar scherpste wapen ontvallen, althans bot geslagen.

Zulks blijkt uit de practijk.

Laat ons een paar voorbeelden noemen.

Het was op een congres van de S.D.A.P. en het N.V.V. te Rotterdam in 1931, dat de heer Oudengeest verklaarde: „aan de boterham der arbeiders laten we niet knabbelen!"

Nadien zijn er hompen van die boterham afgesneden en de S.D.A.P. en het N.V.V. konden het niet voorkomen!

Enkele jaren geleden verklaarde de vroegere bestuurder van het N.V.V., de heer van der Walle in een vergadering in het Concertgebouw te Amsterdam: „We hebben door de crisis loonsverlagingen moeten aanvaarden, doch straks halen wij die met woekerrente terug!"

In 1936 en 1937 was de conjunctureele depressie voorbij en de vakvereenigingen kwamen in actie. Maar van een terughalen met woekerrente was geen sprake! Integendeel!

Terwijl de loonsverlaging 25-35 procent bedroeg, was de loonstijging slechts 5-10 procent, een stijging, die inmiddels door de prijsstijging weer teniet is gedaan. **Als apparaat voor het verkrijgen van loonsverhoogingen heeft de vakbeweging afgedaan!**

En op ander gebied?

De vakvereenigingen hebben medezeggingschap geëischt. Er is niets van terecht gekomen!

De vakvereenigingen hebben bedrijfsorganisatie gevraagd. Er is niets van terecht gekomen!

De vakvereenigingen hebben de veertig-urenweek geëischt. Er is niets van terecht gekomen!

Er is geen enkel terrein, waarop de vakvereenigingen in de laatste twintig jaren resultaat hebben weten te bereiken.

Daarom willen wij een nieuwen lijn volgen!

Wij willen een nationale samenbinding van alle sociale en economische krachten op de basis van het recht!

Over dezen nieuwen lijn een ander maal! Dit maal wilden we slechts uiteenzetten, dat de arbeiders van hun vakvereenigingen geen nut meer hebben.

R. STENHUIS.

Hony soit qui mal y pense[1]

Aangezocht door de redactie tot levering van eene kleine bijdrage bij de verschijning van het orgaan van „Nationaal Front", voldoe ik volgaarne aan dit vereerend verzoek; eerstens omdat het doel van het Nationale Front iederen waren Nederlander sympathiek moet zijn, doch bovendien, omdat het zich scharen onder de Princevlag, vaan van Nationaal Front, niet alleen herinneringen levendig doet worden uit een roemrijk verleden, doch ook waar de lust en drang boven doet komen om in de toekomst te toonen, dat er nog werkelijk zonen zijn van Nederlandschen stam die waardig zijn om de oude fiere geest niet alleen te doen herleven, maar ook in daden om te zetten.

Zonder anderen tekort te doen, denk ik dan in het bijzonder aan die groote groep van onvermoeide werkers op het platteland: „de Boeren".

Gij Boeren wordt niet alleen meestal beschouwd als stiefkinderen der maatschappij, doch wordt over het algemeen ook als zoodanig behandeld.

Stoere, stille werkers, als ge zijt, hoort men u weinig morren doch volvoert gij met noesten vlijt uw vaak zoo moeilijke en ondankbare taak.

Het wordt door den stedeling zoo weinig beseft, wie en wat gij zijt en wat gij voor de gemeenschap wrocht.

Zoo uiterst weinigen begrijpen en voelen dat het leven begint bij het voedsel, en dat „de Boeren" ons dat leveren, dag in dag uit; dat het boerenbedrijf de hartslagader der maatschappij is, dat de Boeren de sleutelpositie innemen en bodemontginning en bewerking het uitgangspunt vormen.

Als het thans onzen handeldrijvenden middenstand in het bijzonder en ons allen in het algemeen niet goed gaat, dan is dit eerst en vooral een onmiddellijk gevolg van het feit, dat het den boer niet goed gaat, hetgeen zijn weerklank vindt in het oude Fransche gezegde:

Pauvre paysan, pauvre roi; pauvre roi, pauvre royaume.[2]

Dat moet veranderen en daarom moeten we naar: een nationalen staat gebaseerd op een voorspoedigen en bloeienden boerenstand als basis van een goede en reëele economie; want een gezond boerenbedrijf moet dan ook een gezonde staatsontwikkeling tengevolge hebben.

Doch dan moet als conditio sine qua non de Boer ook weer vrij zijn; niet aan handen en voeten gebonden, gemassregelt en in een keurslijf gewrongen door allerlei regeeringsmaatregelen en -voorschriften, met een leger van controleurs om zich heen.

In dit verband zij opgemerkt, dat de groote opbloei van Indië in de jaren onder het gouverneurgeneraalschap van wijlen Z.Exc. J. B. Van Heutsz voor het allergrootste deel lag in de consequent doorgevoerde vrijmaking van den Javaan door het Inlandsch Landbouwcrediet, hetwelk hem voor 'n groot deel uit de handen van den Chinees bevrijdde.

Over het algemeen krijgt het paard, dat de haver verdient, deze niet....

Moge gij Boeren nu eindelijk eens wakker worden en beseffen welk eene voorname positie gij inneemt in onze samenleving en eindelijk eens den weg naar uwe vrijheid gaan bewandelen, opdat ge vrij zult zijn in uwen arbeid, vrij om uwe scheppingskracht te ontplooien tot heil van land en volk, waarvan gij een sieraad zijt.

Wanneer gij dat wilt en u zich hier van bewust zijt, schaart u dan onder de vaan van Nationaal Front, gebaseerd op en geleid door de nationale gedachte, culmineerend in liefde en verknochtheid aan Hare Majesteit onze geëerbiedigde Koningin en Haar doorluchtig geslacht, met terzijdestelling van allen partijstrijd en leuzen; een in dit tijdsgewricht gebiedenden eisch, waar verdeeldheid en onnationalistisch gevoel de taak der regeering slechts kan bemoeilijken en onze neutraliteit schaden.

Tenslotte moge ik verwijzen naar de bekende brochure „Oranje of rood", waarin de schrijver Dr. J. B. Van Heutsz betoogt, dat de leuze van Marx had moeten zijn:

„Boeren van alle landen vereenigt u, want ge zijt het fundament der maatschappij", en eindigen met den variant:

Boeren van Nederland vereenigt u!
Nationaal Front wacht u!!!

W. VAN VOORST TOT VOORST.

(1) Schande hem, die er slecht van denkt.

(2) Arme boer, arme Koning; arme Koning, arm Koninkrijk.

VOLKSKUNDE

Onze volksoverleveringen en gezamenlijke oude zeden en gebruiken bij elkaar, worden meestal saamgevat onder het begrip „folklore". Dit Engelsche woord is ook bij ons zeer ingeburgerd en iedere krantenlezer weet van folkloristische gebruiken af. Men denkt daarbij dadelijk aan Palmpaaschjes in kinderhanden, aan volksdansen, vendelzwaaien, ringrijderijen en wat dies meer zij. Deze algemeen-verbreide voorstelling is ook niet onjuist, alleen wat oppervlakkig en zeker zeer onvolledig. Het Nederlandsche woord volkskunde, dat eveneens voorkomt in „van Dale's Groot Woordenboek der Nederlandsche Taal", zegt ons méér. Het is meer-omvattend en vooral dieper. De volledige kunde of kennis nopens ons volkswezen omvat vanzelfsprekend al die geplogenheden en zeden, die de eeuwenoude, geschiedkundige uitdrukking zijn van dit wezen. En daar de mensch in organische wisselwerking staat met het landschap, zoo is het duidelijk, dat de volkskunde ook de heemkunde omgrijpt. De volksgebruiken vertegenwoordigen **het romantisch nationalisme van het verleden.** Voor zoover zij betrekking hebben op de kalenderfeesten, is ons volk er vrijwel mee vertrouwd.

Er is o.i. een waardevoller deel volkskunde, dat uitsluitend instinctief is blijven voortleven de eeuwen door, en dat is: ons erfgoed van „de merken", waarin de volksche wereldbeschouwing in zinnebeelden is bewaard gebleven. Deze „merken" zijn van drieërlei karakter: boersch, ten plattelande; schippersch, te water; poorterlijk, in de steden. Toen van Lennep en Ter Gouw hun boek samenstelden over de eigenlandsche gevelsteenen, ontwaakte in onze gewesten de belangstelling voor de wijsgeerige beteekenis onzer merken. Deze laatste worden onderverdeeld in: sibbemerken, die te beschouwen zijn als geslachtshandteekeningen; huismerken, dikwijls dezelfde; ambachtsmerken (zooals van metselaars, bakkers, enz.) en de laatste, maar zeker niet de minst belangrijke groep, wordt gevormd door de „zinteekens", dit zijn de Dietsche runen, zooals zij in onze gewesten algemeen voorkomen. Deze laatstgenoemde groep reikt ver in ons volksverleden terug en vormt den grondslag, waarop de huis- en ambachtsmerken zijn ontstaan. De natuurgebonden wereldbeschouwing van ons voorgeslacht, wordt door onze bouw- en timmerlieden nog dagelijks herhaald in den aanmaak dezer overal aangewende zinteekens. Dit tweede aanzicht onzer volkskunde is een eenigszins verwaarloosd gebied, doch is belangrijker, althans naar het wezen gemeten, dan het deel, hetwelk het romantisch nationalisme vertegenwoordigt. De volkskunde namelijk moet beschouwd worden als een schat, waaruit geput kan worden voor onze nationale herleving. Het kostbaarste gedeelte van dien schat wordt geleverd door de wereldbeschouwingsvolkskunde, welke haar voedingssappen put uit de zinteekens en zinnebeelden der boereversieringskunst.

Daarover een volgend maal!

MARKWARD.

KORT VERHAAL

WINANDA'S HERTENSCHAT

Bij Winanda Vercruysse stond voren in de gang een oude eikenhouten, vroeggotische kist, waarin heur vader zaliger, bij zijn leven, zijn Duffelsche wintergoed had bewaard. De koffer was op de paneelen schoon bewerkt met huismerken, waarvan juffrouw Winanda evenwel geenen bedied wist.

Er zat een houten ingel op de kist, hier en daar gespleten en doorzaaid met kleine wormgaatjes en een afgebroken vingertop; het was een houtsnijwerk van een Vlaamschen zeeman uit Wisby meêgebracht, een stad in Gotland.

Over dien zeevaarder mocht juffrouw Winanda geren vertellen. Zij had deze verhalen van haar moeders kant, maar zij openden den luisteraar het oog voor een groote brokke geschiedenis, waarover men nu te Brugge jammer genoeg heelemaal niet meer nadenkt. En toch was Wisby, het oog der Oostzee, eenmaal dagelijks op de tong, te Damme, te Brugge, te Londen en te Lübecke.

Aan hare hertsvriendinnen liet Winanda Vercruysse zelfs wel den inhoud van den koffer zien, hààr inhoud natuurlijk, want dien van heur ouders was allang zoek, echter — dit moeten wij seffens eerlijkheidshalve erbij voegen — op één plankske na, waarop eene verblindend schoone voorstellinge was geolieverfd. Dit plankske had den zeeman meêgebracht uit Lijfland, alwaar hij op een winter had moeten achterblijven.

Winanda zelf had er alleen lapjes zijde in, satijn, sits en kant op palmhouten plankjes gewonden, maar haar trots, haar juweel van de familie-erfenis van moeders kant, dat was dat zoogenaamd ikoon, ofschoon kenners het daartoe niet wilden rekenen, het was noch Russisch, noch Kerkslavisch, noch Byzantijnsch van voorstelling, het was eigentlijk Vlaamsch.

Hoort maar hoe de beeldenis eruit zag op het sterk-geverniste, wat kromgetrokken plankje.

Om te beginnen was het vierkantig, misschien niet meer dan twaalf en half bij twaalf en half en er stond een „madonna" op gekonterfeit, maar volkomen anders dan gewoonlijk. De achtergrond was blauwgewolkt, met lichte, paarse tinten. In het midden troonde de blonde, breedhoofdige figuur in een ongelooflijk-schoonen mantel, die wijd uitbolde weerskanten als den overgooier van een zwangere vrouw. En waar de boorden van den bestikten mantel over elkander kwamen ontplook het kindeken, o zoo'n bleekblauwoogig popjen, door moeders handen vastgehouden. Het hield altijd de kijkers bezig hoe de schilder op deze voorstelling was gerocht, want — daar er een aureool bachten de moedergestalte gloreerde, zoo was iedereen dadelijk herinnerd aan een madonnafiguur en ook juffrouw Winanda Vercruysse beschouwde haar bezit, haar ikoon van de Oostzeekusten meêgebracht als een Moeder Gods. En tóch, laten wij het u verder beschrijven, want het was niet gewoon: het hoofd der moeder was een simpel Vlaamsch, blond boerinnegezicht met barnsteenlichte oogen; 't blonde wierd meer gewekt door een hoofddoekje van geel satijn, zoo over het rondbollige schedeltje getrokken en den korten hals van de moeder was nog verdikt door een eenige keeren gevouwden witten halsdoek. De mantel viel rond-afloopend van de vrouwelijke schouders en bombeerde bij de heupen breed uit, zoodat het onderlijf iets pampoenappelachtigs kreeg, echter in alles zoo besloten, ingetogen en beloftenrijk vroom blijvend, dat iemands hart ervan rikketikte en, Winanda, die iedereen scherp bekeek, deed blozen van innere vreugde.

De mantelpanden hadden uitgebreide bloemvoorstellingen in teerblauw, met takskens, met edelsteenen ingezet, met gesloten en open bloemkelken, met kevertjes kruipend tusschen de branken door, met roode en witte rozen, ja, met peerse schemeringen uit tooveroorden van doorgeestelijkte kleur en zinnebeeldige voorstellingen van slangetjes, levensboomtjes, bloempludden als pyramiden torenend in gebieden en lagen van de „gheestelicke rycken van den ghelieve" waarmede vanzelfs God Alvader was beoogd.

Juffrouw Vercruysse kreeg dan haar lap weêr waarin ze haar ikoon had gewikkeld, een couponstukje smijdige zijde en wentelde het plankje voorzichtigerhandsch daar weder in, lettend geen nagelkrassen te maken op het diep ambergeurige vernis, dat de verheven voorstelling voor eeuwen had beschermd reeds. Daar waar het kindeken uitpiepte was het altemale teêrheid en toch tevens sterkte. Het had een waterfrisch snuitje met droomende blauwe oogskes en een bleekblond kopken, zoo'n bolleken, dat pas in den haarwaaier is gezet door Onzen Lieven Heer's Vader. Ja, dat kindeken groeide werkelijk uit het moederlichaam naar boven; het steeg al met zijn hoofdhair tot moeders kele.

Ziet, dat wàs een kostbaar bezit uit de oude kist in Winanda's gang; het was iets dat haar de koonen heet miek en het oog gespannen van vonkenglans en zij was er verliefd op, ja, zij kuste het; zij hield hartstochtelijk van haar ikoon en om het plankje weefde zij de guirlanden harer vertellingen, die zij uit de familieherinnering had weggeschept, de verhalen over de vesting Wisby, die samenhingen met de Duitsche en de Vlaamsche Hansa en waarover men in Brugge nievers méér kon hooren, dan juist bij juffrouw Vercruysse wonende in 't Verbrande Nieuwland.

Volgens haar zeggen dan beschouwde de Hanze de zee als haar eigendom, een overwonnen veld, welk zij met de kielen harer duizenden vaartuigen omploegde; geen vorst kon in macht tegen de Hanze op en de zeelieden van Brugge, Londen, Wisby en Lübecke wisten dat. Zij hadden overal hunne factorijen en in Brugge wist juffrouw Vercruysse nog het pand aan te wijzen, alwaar den hoofdzetel was geweest van „Zweden, Gutaland en Lifland" zooals het in een oorkonde uit die gulden dagen is genoemd.

Maar hoevele of Winanda Vercruysse ook wist van de zeevaart, toch waren deze feitelijkheden niet 't boeiendste harer vertelderingen; daarvoor moest zij over Gotland beginnen en zij deed dan niet uiteen, dat Gotland het land der Goten was, maar zij beweerde stijfnekkig en vierig, dat Gotland een god-land was en dat Wisby het Ooge der Oostzee was, alwaar Brugsch — of nog juister Damsch — zeerecht wet was.

Nu is het waar, dat Gotland van west naar oost veel breeder is dan van zuid naar noord en ook dat 't afsmallende gebogen hoeken heeft net als een ooge, maar daarom geloofde Winanda Vercruysse dat niet; het was bij haar diep ingezonken als een weekharsig geworden brok barnsteen in heur gemoed van oude jongejuffrouw, maar niet snibbig van aard, eerder wat keeraafsch en heidensch!

In die roemruchte, rooverige, maar rijke, Dietsche dagen der Hanze waren zeventien steden van Vlaanderen aan malkander gebonden onder aanvoering van den Hanzegrave. Derwijze waren Brugge, Gent, Iper, Dixmude, Aardenburg, Doornijk, Rijssel, Orchies, Veurne, Oostburg, Ysendijke Termuiden, Damme, Thorhout, Bergen, Belle en Poperinghe in Londen aan de Dorongardkaai middels een hoofdhuis vertegenwoordigd. En als men dat zóó nauwgezet weet, dan is dat een trots waard, zooals Winanda die bezat!

In de dagen nu dat de Vlaamsche vorstinne Blanca van Namen, dochter van Jan van Vlaanderen, grave van Namen en Heere van Sluis en kleendochter van Gwijde van Dampiere, op den troon van Zweden zat, was dat Wisby bloeiend en keek als een Ooge Gods van de Newa in Slavonië tot in Noord-Amerika. Het waareerde over Finland, over Zweden, Noorwegen, Denemarken, over IJsland, Groenland, de Orkaden en de koloniën van Wijnland in Noord-Amerika en 't was met gouden koorden gebonden aan Kampen en Amsterdam en Brugge t'eener en aan Lübeck en Keulen t'anderer zijde. Maar in Brugge was de stapelinge van Midden-Europe en te Venetiën was de stapelinge voor Zuid-Europe en zoo gongen de gouden schatten der Oostzeelanden naar Venetiën over Londen en Brugge en diep uit den verren Oost kwamen de specerijen en zijden uit Indiën en Samarkand over Nowgorod naar de Baltische zee om op zwaarbevrachte koggen den weg der Germaansche zeelieden te volgen en het Westen toegevoerd te worden als een boodschap van onbekende streken Gods.

En Wisby wàs het Ooge der Oostzee.

Vlamingen waren er als thuis. Nog spreken de Gotlanders van: peerd, loopen, springen, dijk, wat toch geen Zweedsch en is, nog leven de geslachtsnamen Vlaminck, Vlamynck en Flaeming in Wisby zoowel als in Lübeck, nog heeft Stockholm zijn Flamingstraat en Flamingsberg!

Men moest bij Winanda Vercruysse in 't vertrouwen staan om meêgenomen te worden naar achteren in de keuken. Men moest haren koffie, haren snuif en haren poes prijzen om in de gunst te blijven en men moest liefst wat tegen haar opzien, dan kost zij zooverre geraken, dat zij ook over de droomen begon die zij over Wisby had gehad, toen zij kleine meid was en de legenden over Wisby voor 't eerst haar kinderoor hadden getroffen. Och, het waren griezelige verhalen bij, over vechtende, Friesche zeeroovers daar dan in den Noord, over schrikkelijke winters, over milde haringvangst en hongernoodsjaren en over zeden en gewounten uit dien tijd van Dietsche macht.

Er kwamen ikoonachtige droomen uit haren mond, die fel was, maar misschien nooit een snor had beroerd. 't Eene ging over de zeven maagdekens die te Wisby over zee kwamen gegaan. Drie naast elkander met gestopen hoofdekens en nog drie dezulken, maar daartusschenin rees een blauwige gestaltenis van een iest oudere maagd, bleek van gelaat, ijlgesluierd en met witte bastebeiers gekroond, een maagdvriendin, die dien dag doodgegaan was, en die weggebrocht wierd door die zes vriendinnekes, allen met gevouwen handen en uit elke handkomme ontsprang een waaiende vlamme van gele lichtliefde. O, daarvan kost Winanda Vercruysse schoone vertellen en innig klonk dan haar stem uit haar platte, smalle borst.

De maagdekens waren bekranst: d'eerste blonde met eikenloof, de tweede bruine met roode tulpen, de derde donkere met edelweis en de andere wieke van drie, d'eerste met teêrbleeke boschrozekens, de tweede bruine met roode tulpen, de derde donkere met edelweis en de andere wieke van drie, d'eerste met teêrbleeke boschrozekens, de tweede met vingerhoedskruid, de laatste met blauwen gentiaan. En de gewaden wuifden smoorvloeiend over de golven en de gestaltenwiek deinde af en aan, den droom door, dichter naderend eerst en later dijzend en Winanda zelve wist zich in een kasteel te Wisby uit een raamkozijn leunend te schemernacht in den zomer die overdage bakte in de lucht en elke waterparel deed leven van tintelende warmtekracht.

En een andere droom van Winanda was iets uit eenen hof zooals men te Brugge zegt, een grooten, belommerden tuin dus van een rijk heerenhuis. Daar had Winanda dan in heur droom in gewandeld eerst en zij had geweten, dat zij in Wisby was en dat dien hof aangelegd was geweest door een patriciër uit Lübeck.

Bachten in dien hof dan was een duine, met helm, taschjeskruid, witte margrieten, kamilletjes en een witte scheerlingplante stak hoog zijn stengels en schermbloemen uit van achter dat hilletje, opschietend uit een moerasbroekje, dat daar pal tegenaan grensde.

Maar Winanda ging liggen in een schoon wijnrood avondkleed tegen dien hil op, aan den drogen kant en sloot haar jonge, roosbloemige oogschelpen van toen, vroom de lipjes ophoudend als voor een natuurschietgebedeken in den nacht. Haar magere, lange, slanke armen en jufferlijke pianohanden rustten in haar etsdrogen schoot, terwijl, — het was een avondkleed, lezer —, haar boezem vrij lag, ja hare stille borsten met naar binnendroomende knoppen waren blootgeraakt en genoten van de koele zomernachtluwte.

En ziet, terwijl Winanda Vercruysse daar in dien schoonen Wisbyschen hof lei en de wind haar losgevallen blonde haren in die onvergetelijke dagen doorwoei, rees daar van achter den hul de groote, schuchtere, maar volgeworden maan en omlijstte de schermbloemen van den scheerling met een gouden ronde lijst, als een oog met bloemenden inhoud en aan Winanda's kant kwam uit de lagerliggende gaarde een veldmuis aangeloopen, die een drieparelig kroontje op zijn grijsde kopken had. Hij zette zich op zijn hurken, pakte een meerstokkige veldfluit van onder een nabij heersterken en onderwijl dat zijn naaldsteertje zoo langzaam verschoof over den grond, blies de muis met zijn harde bekje in de stokjes vol muzieks.

Dit was het wat Winanda Vercruysse in dien Wisbyschen hof droomde.

„En verder?" vroegen de luisterenden.

Toen begon het blinkende oogen te regenen en ik voelde dat ik ontwiek, maar hield mijn oog toch stijf dichtgeknepen, omdat ik 't visioen wilde vasthouden, maar, nadat de zwevende oogen waren gezonken, wierd 't allemaal grauw.

.. ..

Ziet, lezer, dat zijn de ervarenissen die gij te Brugge bij Juffrouwe Winanda Vercruysse in 't Verbrande Nieuwland kost vernemen, toen deze verschraalde stengel nog haar bestaan sleet in deze wereld, die open en dicht slaat als een boek en tegenwoordig zoo haastig zelfs, dat ge de geschiedenisprenten erin amper hebt kunnen bekijken.

MARCEL VAN DE VELDE.

Liever dood, dan geknecht, edel bloet van Nassauwe!

Plûtot mort que vaincu, généreux sang de Nassau. (Lodewijk van Nassau).

De storm schudt de blinden, wij hebben geslapen.
En allerzijds zwelt het betorende zwerk.
Ons huis wordt doorflitst door de zigzag van 't wapen
en de weerhaan zwenkt hel op de donk'rende kerk.
De boomkronen buigen als oude gedachten,
maar dàn springt er één uit en roept luid door 't omnachten
(waar het stof danst al dol om het molmend vertrouwen):
Liever dood, dan geknecht, edel bloet van Nassauwe!

Wij hooren de verten almachtig rumoeren.
Het ruischt in het land dat ons neven bezoomt.
Rood scheuren er wakken in zwarte contoeren,
waar ginds nog de zee naar d'eentonigheid stroomt.
De stelsels van eeuwen, als brekende kruinen,
versplinteren ringsom deze Neêrlandsche tuinen.
Maar hoort naar een stem uit dit wachtend benauwen:
Liever dood, dan geknecht, edel bloet van Nassauwe!

Wat thans? Tusschen vlagen van wrekers en muiters,
van Oosten en Westen de vliegende haat.
En de hartstochten los als laag-jagende ruiters
En kil om ons heen al de mist van verraad?
Wat draaft gij mijn volk, op uw nederig eiland,
als een opgeschrikt paard op een argeloos weiland?
Verneemt g'al de wekroep, die helmt uit dit grauwe:
Liever dood, dan geknecht, edel bloet van Nassauwe!

Wij waren sinds tijden dit Holland vergeten.
Wij scheurden de bunderen en dreven het vee,
Wij lieten de boeren ons voeren en zweeten,
en schoven de ploeterende visschers naar zee.
En enk'len hier sliepen gerûst op de balen,
waar de anderen hun waren tot stutten en palen.
En de klacht kroop als rook uit de armelijke schouwen:
Liever dood, dan geknecht, edel bloet van Nassauwe!

Wij hadden onz' eer en geweten verkwanseld;
wij waren geen volk, maar wat groepen bijéen.
De één werd de zweep en de ander geranseld
waar Gods hémel boog wijd over beiden heen.
Wij vormden partijen en secten en bonden,
wij deden — wij lééfden niet meer, wij bestonden.
En het geuzenwoord stierf in een grimmig wantrouwen:
Liever dood, dan geknecht, edel bloet van Nassauwe!

Was dit ons wijd Neerland, met frissche rivieren
en de lichtende peppels, als spiegels van trots?
Was dit ons groen land met zijn springende dieren,
zijn ruimende wind en zijn zekerheid Gods?
Was dit ons geloof, zoo bekneld en benepen,
voor een eindeloos verschiet met zijn dansende schepen?
Waar de vendels ééns lieten de leuze ontvouwen:
Liever dood, dan geknecht, edel bloet van Nassauwe!

Bleef dit onze glorie, in Rembrandt verschenen?
In den roemer en lachenden kop van Frans Hals,
in de verzen van Vondel? Zoo roemloos verdwenen
in een taal en muziek, die ontaard is en valsch?
Bleef dit onze handel, dit dobbelen in zaken?
Met de doem van den klerk, of de haat van het staken.
Hoe vaak steeg 't gezucht naar U opwaarts, Landsvrouwe:
Liever dood, dan geknecht, edel bloet van Nassauwe!

Maar de tijd slierde langs als een meesleurend water.
Hij trad uit zijn oevers en vrat zich een bed.
Wie zegt waar het héénwentelt heden of later?
Wie kent het beloop en 't geweld van zijn tred?
Is het daarom geen taak om een terp te beklimmen,
waar het uitzicht is wijd naar de woelende kimmen?
En is 't nù geen plicht om een Veste te bouwen?
Liever dood, dan geknecht, edel bloet van Nassauwe!

Maar noch links en noch rechts, noch van 't Oosten en 't Westen
is het heil of de hulp, maar op de eigene grond.
Waar wij werden en staan, waar wij sterven ten leste
als het zijn moet te saâm, in één vaderlandsch front.
Màn voor màn, maar nù saâm en niet klein en halfslachtig,
en nièt Fransch en nièt Duitsch, maar Groót-Neerlandsch, waarachtig!
Met die zinspreuk in 't hart en op God ons vertrouwen:
Liever dood, dan geknecht, edel bloet van Nassauwe!

MARTIEN BEVERSLUIS.

FILM

„Ergens in Nederland"

Een mobilisatiefilm! Zou deze oorlogstijd, die zooveel ontbering en lijden aan ons volk bezorgt, als goede vrucht het ontstaan van een meer-Nederlandsche filmindustrie voortbrengen?

Wie deze film is gaan zien, zal met genoegen bemerkt hebben, dat hier aanvaardbaar werk wordt geleverd met Nederlandsche tekst en Nederlandsche spelers. Het zij met voldoening gezegd: deze film is een heele vooruitgang ten opzichte van datgene, wat tot nu toe uit Cinetone en Filmstad werd geleverd. Mede om der wille van verdere vooruitgang moet deze film aan een ernstige en gedetailleerde bespreking worden onderworpen.

Over de vroegere in Nederland gemaakte films kon men óf het zwijgen bewaren óf de vele tekortkomingen geheel op rekening stellen van, zij het dan ook al te langdurige, kinderziekten. Pessimisten meenden dat deze ziekten van een dergelijken duur waren, dat men de hoop op een eigen aanvaardbare filmproductie wel kon opgeven. In zeven jaren werden hier te lande ongeveer vijf en veertig groote speelfilms vervaardigd, genoeg om tot een gezond product te kunnen komen. Helaas was er in hetgeen er tot nu toe geboden werd, geen enkel perspectief te ontdekken voor een opbloei van een met het buitenland gelijkwaardige Nederlandsche filmindustrie.

En nu de verrassing! Hier is een film, waarin vele goede dingen zijn verwerkelijkt; een film, die het publiek zeker met graagte zal hebben gezien.

Niet dat er geen fouten zijn in dezen film! De vakman zal er nog wel heel wat op aan te merken hebben, maar.... indien men langzamerhand er toe komt deze fouten te overwinnen, dan zal de belofte, besloten in de goede eigenschappen van dezen film, vervuld kunnen worden. De belofte van een in de naaste toekomst met het buitenland gelijkwaardige Nederlandsche filmindustrie!

HET VERHAAL.

Laten we beginnen met een kort overzicht te geven van het filmverhaal. Een jonge man heeft om der wille van zijn vrouw er van afgezien een loopbaan als zeeofficier te volgen en is advocaat geworden. Het vrouwtje, typisch luxevrouwtje met quasi-artistieke aspiraties, is nochtans niet tevreden. De practijk van haar man levert weliswaar voldoende middelen op, om aan het gezin een zekeren welstand te bieden, maar niet voldoende om Mevrouw in staat te stellen al haar eischen te verwezenlijken. Bij het uitbreken van den oorlog wordt haar man als gewoon matroos gemobiliseerd en meldt zich buiten medeweten van zijn echtgenoote als vrijwilliger bij den dienst der mijnendemontage. In dienst leert hij een eveneens als matroos onder de wapenen zijnde acteur kennen en stelt deze bij gelegenheid aan zijn vrouw voor. Kort daarop wordt onze advocaat-matroos verplaatst en de acteur maakt van de gelegenheid gebruik het vrouwtje in zijn strikken te vangen. Zij besluit haar man mede te deelen, dat zij van hem wenscht te scheiden en reist met dit doel naar diens nieuwe garnizoensplaats. Hier komt zij er echter achter, dat haar man vrijwillig de meest gevaarlijke opdrachten vervult, teneinde veiligheid en goed van anderen te verzekeren. Nu pas leert zij de ware inborst van haar man kennen. Zij komt terug op haar lichtzinnig besluit en verzoent zich met haar man. Een blij einde in deze moeilijke tijdsomstandigheden!

TEKORTKOMINGEN VAN HERR BERGER

Het verhaal is aanvaardbaar. Doch de weergave van het verhaal op het doek is ten deele voor Nederlandsche verhoudingen weinig waarschijnlijk. Stel U voor een acteur die een aanstellerig en verwend vrouwtje wil winnen met eindeloos gepraat, om geen gedaas te zeggen, over Karma, wedergeboorte, prae-existentie van de betrokken personen in herten en reeën enz. enz. Belachelijk, doodeenvoudig! Het draaiboek werd echter vervaardigd door 'n niet-Nederlander, Herr Berger. Het is mogelijk dat zulke toenaderings-scènes „bei uns" (Duitschland vóór 1933) regel waren; „bij ons" zullen ze hoogstens sporadisch voorkomen. En daar deze film tenslotte bedoeld is als een tijdbeeld, gaat het niet aan een uitzonderingsgeval in dit tijdbeeld weer te geven.

De regie, die ook door Herr Berger gevoerd werd, is middelmatig: de scènes tusschen den acteur-verleider en het vrouwtje zijn kortweg slecht. De dialoog is verre van puntig. Daardoor wordt de voortgang van het verhaal vertraagd. Ook de uitbeelding van sommige scènes (bijv. de evacuatie van het vee) duurt veel te lang, waardoor het tempo wederom wordt vertraagd. Tot zoover over de regie.

WAAROM GEEN NEDERLANDSCHE CAMERA-MAN ?

Wat het camerawerk betreft, de fotografie laat veel te wenschen over. Bijna iedere opname met bewegende camera is onscherp en het beeld trilt voortdurend. Toevallig zag ik deze week een Fransche film, waarin de Nederlander Toon Hin aan de camera stond. Hoewel niet zonder vlekjes — ook Hin weet nog geen bewegende camera te beheerschen — stak dit camerawerk vrij gunstig af bij dat van Arkos Farkas, die het camerawerk deed voor „Ergens in Nederland". En dat terwijl Arkos Farkas zich niet kan beklagen over gebrek aan oefen-mogelijkheden in Nederland, iets wat de Nederlander Hin wel zou kunnen aanvoeren als verontschuldiging voor de onvolkomenheden van zijn werk!

Het geluid was goed; de muziek — voor zoover oorspronkelijk — zonder veel inhoud. Het klankvolume moet het gebrek aan inhoud zeker bedekken! Is er nu heusch in heel Nederland niemand te vinden die Max Tak deze voor hem veel te zware taak van de schouders zou kunnen nemen?

DE MONTAGE

Critiek op de montage is een moeilijke zaak. De lezer wete, dat voor een film van bijv. 2500 meter lengte (ongeveer anderhalf uur speeltijd) vele duizenden meters filmstrook worden opgenomen. Uit deze duizenden meters filmstrook wordt dan door knippen („cutten") die gedeelten geselecteerd, die tenslotte dienen voor de samenstelling van den film, zooals hij vertoond wordt. Dat selecteeren en aaneenhechten heet „montage". Van die montage hangt voor 'n groot deel de artistieke waarde van de film af. De man, die dit doet, heet „cutter". Deze verantwoordelijke taak werd bij dezen film vervuld door Jan Theunissen. De film is te lang geworden; minstens vierhonderd meter had men er met succes kunnen uitlaten. Het schijnt echter dat Herr Berger, die als regisseur tenslotte de eindbeslissing heeft, zich tegen de nuttige en noodige verdere beperking van den filmstrook heeft verzet. Dat zulks niet bepaald gunstig geweest is voor het rhytme, het tempo als men dit woord liever wil, spreekt van zelf.

De décors zijn eenvoudig en smaakvol; hier en daar is de sfeer van een bepaalde omgeving zeer goed getroffen. Men denke bijv. aan de te ontruimen zolder en boerderijen. Ook de belichting was over het algemeen zeer bevredigend.

DE SPELERS

En de spelers? Voorop zij gesteld, dat bij een film de regisseur veel meer invloed uitoefent op de verrichtingen van de spelers dan bij het tooneel. Het gevolg is, dat een „creatie" op het doek lang niet zoo'n individueel karakter heeft als op de planken. Hiermee rekening houdend, dient gezegd te worden, dat de advocaat-matroos zeer aanvaardbaar vertolkt wordt door Jan de Hartog. Hij geeft blijk een geboren filmspeler te zijn, maar zal zeker nog veel winnen bij een regie van iemand, die hem iets meer beperking in zijn spel oplegt dan Herr Berger noodig oordeelde.

Uitstekend was ook de vertolking, die Rini Otte gaf van „de dochter uit een geëvacueerd gezin", die juist door deze evacuatie het geluk leert kennen. Misschien speelde zij de rol voor een boerinnetje eenigszins te verfijnd, maar dat is tenslotte een kwestie van waardeering. Het boerinnetje kan ook de dochter van een heereboer zijn geweest!

Mathieu van Eysden speelde een goede zeerob en Eduard Verkade een goed getypeerde muziekleeraar. Minder goed was de prestatie van Fientje de la Mar, die haar rol veel te gechargeerd speelde. Hetzelfde kan gezegd worden van Cruys Voorberg, die echter, dit tot zijn verontschuldiging, de zeer ondankbare rol van den „verleider" moest vertolken.

En Lily Bouwmeester? Wij kunnen haar spel in dezen film niet bewonderen. Zij krijgt telkens de rol toegewezen van het jonge vrouwtje, een rol die haar reeds lang niet meer ligt. Ook in dezen film speelt zij de „jeune première", namelijk de rol van de vrouw van den advocaat. Bovendien is haar spel te gemaniereerd en te geroutineerd. Het is alsof zij haar rollen niet doorleeft. Haar spel moge den eenvoudigen bioscoopbezoeker nog verbluffen; op den vakman kan dit „vuurwerk" geen indruk meer maken. Lily Bouwmeester gaat bezwaard onder den druk van de algemeene opinie (die ze misschien zelf ook nog deelt), dat zij voor de Nederlandsche filmindustrie onvervangbaar is. Misschien meent zij — dat zou haar weinig-doorleefd spel althans verklaren — dat zij voor het behoud van haar reputatie niet meer behoeft te vechten.

Is zij dan onvervangbaar? Niemand is onvervangbaar. En wil men een aanwijzing, dan geve men aan Rini Otte een goede kans. Zij speelde haar rol zeer natuurlijk en beheerscht en logenstraft hiermee de bewering of de meening, dat er geen talentvolle jongeren zouden zijn....

BESLUIT

Samenvattend kunnen we aldus besluiten: indien men er naar zal streven de hier besproken fouten te vermijden, dan moet men in de naaste toekomst in staat zijn — gezien de beloften vervat in „Ergens in Nederland" — een met het buitenland gelijkwaardige Nederlandsche filmindustrie op te bouwen. Het zou zonde en jammer zijn, indien de filmactiviteit in Nederland na dezen film weer volkomen zou inslapen, of, erger nog, indien die activiteit zich wederom met producten van het lage peil van voorheen tevreden zou stellen.

Tot slot een grapje. De film heet „Ergens in Nederland". Toch geeft de film telkens aan waar de geschiedenis speelt: Haarlem, Den Helder, Vlissingen. Men was blijkbaar het „Ergens" in Nederland vergeten....

PETER VERBERNE

MUZIEK VAN MAX TAK?

(Van onzen muzikalen medewerker).

„Muziek van Max Tak", een mededeeling, die in de opsomming der medewerkers aan de film „Ergens in Nederland", waard geacht bleek, in een apart beeld op het doek vermeld te worden.

Muziek van Max Tak? Nu, goed dat het er bij stond, geen mensch zou het anders gemerkt hebben. In hoofdzaak was er tweeërlei muziek: van Schubert, en daarnaast dat soort passepartoutklanken, zooals iedere bioscoopbezoeker die al sedert jaren kent uit de Amerikaansche productie, terwijl enkele marinescènes geïllustreerd werden door iets, dat nog reminiscenties wakker

riep aan een grijs verleden, nl. de film Potemkin. Voor een nationalen inslag was ook een quasi-oplossing gevonden: de eerste maten van het „Merck toch hoe sterck".... Een omlijsting van krampachtige kopermuziek, moest den indruk van „nieuw" zeker bij de hoorders vestigen.

Welk een muzikaal onvermogen!

De eerste regel van dit oude lied biedt een thema, dat als het ware vraagt om verwerkt te worden. Het is een gegeven, waar voor een componist geweldig veel uit te puren zou zijn. Voor den waren componist! Tak weet er evenwel niets mee te beginnen; hij laat enkel het thema even zien, en dat nog wel tegen een zeer leelijken achtergrond, om het dan meteen achteloos weg te gooien. Maar, Tak is dan ook geen componist, is het nooit geweest en zal het nooit worden. Hij is geheel iets anders: een typische arrangeur. Een handig vakman, voor wien het bij wijze van spreken een koud kunstje is om een thema van Bach te verwerken in een Wiener-wals à la Strauss of tot een sentimenteelen tango à la Gersheim. Maar, hoezeer een zoo vindingrijk iemand ook een waardevolle kracht mag zijn voor de praktijk van de bioscoop, revue en radio, voor het zelfstandig toondichten, voor het scheppen van muziek met een eigen karakter, worden wel geheel andere bekwaamheden en gaven verlangd. Bekwaamheden en gaven, die wij in Nederland nu toch werkelijk lang genoeg aanwezig weten, maar Max Tak ten eenenmale mist. Het had anders gekund.

„Ergens in Nederland" is een scenario, dat in bepaalde onderdeelen althans, ongetwijfeld muzikale associaties kan opwekken.

Ligt hierin nu geen les ?

De les om de muziek voor een volgende Nederlandsche film eens door een werkelijk toondichter te doen schrijven?

„Zoo iemand doet dat niet!" Aldus de gebruikelijke dooddoener! Welk een onzin! Het is toch meermalen gebleken hoe sommige onzer componisten zich vertrouwd hebben gemaakt met de compositie van muziek voor tooneel, declamatoria en radiohoorspelen. Zouden deze kunstenaars dan a priori ongeschikt of onwillig zijn om zich ook eens op het terrein van de illustratieve filmmuziek te begeven? Zoo ja, dan zouden zij allen zich wel zeer (in het nadeel) moeten onderscheiden van de meeste groote toondichters uit het verleden, die zich doorgaans in elk genre bewogen hebben, dat hun tijd hun bood.

Maar dat is heusch de zaak niet. De fout zit hier: **onze componisten worden doodgewoon genegeerd; de film maalt niet om hen; men heeft daar zijn eigen mannetjes!** Met als resultaat, een film met een Tak-potpourri zonder geur of smaak in plaats van een film met werkelijke origineele muziek van eigen bodem. Een hoogst hinderlijke tekortkoming, vooral waar het hier gaat om een filmwerk, dat als nationaal werk wordt aangediend.

„Ergens in Nederland" — de „producers" mogen hiervan wel eens goede nota nemen — wonen bijvoorbeeld componisten als Badings, Cuypers, Monnikendam, de Roos, Willem Landré, en nog zooveel anderen, die, talentvolle toondichters zijn.

Nederland heeft toondichters! Waarom dan voor een Nederlandsche film zijn toevlucht te nemen tot banale arrangementen zooals Tak die aan den loopenden band maakt?

Muziek van Max Tak? Neen, het spijt ons wel! Waren er niet enkele fragmenten Schubert geweest, dan zouden we alleen onmuzikale geluiden maar geen muziek hebben gehoord! J. PEREY.

GREPEN UIT DE BEWEGING

Op 20 April had de stichtingsvergadering plaats van „Het Nationale Front". Er was al heel wat gerucht geweest om dat wordende Nationale Front. „De Groene" had den heer van Duinkerken toegestaan te toonen, hoezeer hij tegen de vorming van een nationale eenheidsformatie gekant was; „De Opmarsch" liet weten, dat een nationaal front haar niet naar den zin was en „Volk en Vaderland" had de minst eerlijke pen aan het werk gezet om dat komende Nationale Front reeds voordat het gesticht was te besmeuren. Met dat al was dat Nationale Front nog altijd niet opgericht. De crititek was dus wel zeer voorbarig, maar zij zal als partijdige critiek wel gedacht hebben, dat het gemakkelijker was iets in zijn geboorte te smoren dan na die geboorte!

Ondertusschen kon dit alles de definitieve komst van „Het Nationale Front" niet stuiten; het streven naar eenheid is daarvoor te sterk! Zoo waren dan velen op 20 April in Carlton samengekomen om de definitieve oprichting van „Het Nationale Front" mee te maken.

Nadat de vergadering geopend was, werd het woord gegeven aan Ds. Domela Nieuwenhuys van Nijengaarde, die de door de stichters aangewezen Leider van „Het Nationale Front" Arnold Meijer zou inleiden.

Het werd geen inleiding! De spreker bekende, dat het hem overbodig voorkwam aan de aanwezigen Arnold Meijer voor te stellen, daar allen hem kenden. Eerder was het noodig, zoo zei de spreker, dat Arnold Meijer hem voorstelde en deze zinswending veroorlove ons, de weergave van het betoog van Ds. Domela Nieuwenhuys te onderbreken, teneinde ons alsnog van dezen plicht te kwijten. Want al mogen de meeste aanwezigen den persoon van Ds. Domela Nieuwenhuys wel kennen, dat behoeven wij daarom nog niet te verwachten van al onze lezers.

Het teekende wel de sfeer van de oprichtingsvergadering, dat de indrukwekkende gestalte van den ouden maar levenskrachtigen Ds. Domela het eerst zich achter het sprekersgestoelte plaatste. Ds. Domela was namelijk vóór den eersten wereldoorlog dominee van de Hervormde gemeente te Gent. Door zijn ambtsbezigheden kwam hij in onmiddellijke aanraking met den strijd der Vlamingen tegen de Fransch-Waalsche onderdrukking van den door die Franschen en Walen beheerschten Belgischen staat. Hij doorzag het karakter van dien strijd en was van meening dat de Vlamingen slechts hun volle recht zouden kunnen verwerven, indien de Belgische staat zou verdwijnen en Vlaanderen zou terugkeeren tot het moederland. Als geniaal strijder voor het Nederlandsche beginsel wist hij de Jong-Vlamingen tot opstand tegen dien Belgischen staat te brengen. Het Activisme werd geboren en in dat Activisme was de meest radicale vleugel, die van de Jong-Vlamingen, die den invloed hadden ondergaan van Ds. Domela Nieuwenhuys. Hoevelen heeft hij tot een onverzwakte strijdlust voor Vlaanderen en Groot-Nederland weten te brengen. Toen wijlen Dr. Reinier de Clercq, de Dietsche bard, nog aarzelde, was hij het die met het gewicht van zijn geheelen persoon den dichter tot het gevolgenrijke besluit wist te brengen, Vlaanderen te dienen en te blijven dienen, wat er ook van zou komen. Wie kon hem weerstaan wanneer hij als een ziener sprak van de groote toekomst, die Vlaanderen, ja die de heele Nederlanden, zoo gauw de hereeniging een feit zou zijn, zou wachten. België veroordeelde hem ter dood; het is de eenige eeretitel waarop Ds. Domela Nieuwenhuys prijs stelt!

Ook nu nog staat de grijze Ds. Domela buiten alle partijen. Hij preekte in Vlaanderen de ééńheid tegen den Franschen onderdrukker en hij hoopt ook nu op de eenheid van alle Nederlanden! Hij wil dat er één enkel machtig Nederlandsch front zal zijn en dat was het wat hem er toe bracht de oprichting van dit Nationale Front in te leiden, opdat het eens zal uitgroeien tot een alle Nederlanders omvattende eenheid! Zijn rede was een lofzang op de onvergankelijkheid van het Nederlandsche volk. Reeds Groen van Prinsterer zei terecht, dat er zich in deze streken van den prilsten tijd af een Nederlandsche natie had gevormd. Een Nederlandsche natie, verwant weliswaar met alle buurvolkeren, de Duitschers, de Engelschen en de Franschen, maar toch een geheel apart volk! Dat aparte volk kan en wil niet samengaan met of opgaan in een ander volk. Niet in een Fransch of een Engelsch volk, maar evenmin in een Duitsch volk.

„Evenzeer handhaven wij ons tegenover het Oosten", zei de spreker letterlijk. „Nooit in de eeuwigheid willen wij een deel zijn van dat Rijk. Al moge de verwantschap hier het nauwste schijnen, toch is er een scherpe tegenstelling tusschen beide volkeren. Ook Duitsche geschiedkundigen hebben dat dikwijls erkend. Een van hen zei, dat er tusschen de Nederlanders en Duitschers een scherpe tegenstelling bestaat, hetgeen des te opmerkelijker is, wanneer men in het oog houdt het ontbreken van natuurlijke grenzen. Een andere, Dr. Metz, bevestigde deze meening en merkte op, dat een Duitscher van nature zich deel voelt van een groot verband, terwijl een Nederlander juist zich in de eerste plaats vrij voelt."

Met alle kracht die in hem was benadrukte de spreker, dat wij het Nederlandsche volk tot over de staatsgrenzen heen hebben te aanvaarden in die omgrenzing, welke God schiep en dat wij hebben te leven en streven voor dat geheele volk, opdat het één zal zijn en één zal worden, gelijk Artevelde die eenheid in zijn verbeelding aanschouwde, waarnaar Willem van Oranje, zij het dan ook tevergeefs, streefde, welke éénwording in dit tijdvak misschien tenslotte zal worden bereikt.

Na deze hartstochtelijke inleiding van den grooten Nederlander Ds. Domela Nieuwenhuys werd het woord gegeven aan Martien Beversluis, die de indrukwekkende proloog voordroeg van „De Cracht van het land bestaet". Hij besloot zijn voordracht met het roerende „Liever dood, dan geknecht, edel bloet van Nassauwe", een gedicht dat in dit nummer van „De Weg" plaatsing vindt.

Daarop kwam Arnold Meijer aan het woord. Het eerste deel van zijn rede vindt men hier als hoofdartikel. Na de daarin vervatte algemeene beschouwingen te hebben uitgesproken, ging de spreker over tot de behandeling van de vraag: „Waarom dit Nationale Front?" We laten hier woordelijk de rest van zijn rede volgen:

„Eén front zullen alle Nederlanders moeten gaan vormen, één Nationaal Front en dan zullen we de gebeurtenissen zonder vertwijfeling tegemoet kunnen zien.

De Nederlanders zijn verdeeld in groepen, partijen, bonden en secten. De Nederlanders zullen elkaar moeten vinden, ongeacht de dikke scheidingslijnen, welke thans getrokken worden.

Daarom dit Nationale Front.

Dit Nationale Front, dat zelf de oplossing is van verschillende tendenzen en groepen in ons Volk, die tot heden ieder op hun eigen manier streden, doch die begrepen, dat zij de verschillen, die zij hadden, voorbij moesten zien en zelf het voorbeeld van eensgezindheid moesten geven.

Dit Nationale Front, zooals het er thans bijstaat, geeft reeds een uiting van hetgeen een eensgeznid Nederland kan zijn.

Uit de meest uiteenloopende kringen en groepen zijt gij en zoovelen, die hun medewerking hebben toegezegd, voortgekomen.

Er zijn er onder hen, die hun medewerking aan dit Nationale Front hebben toegezegd, die uit de uiterst rechtsche groepeeringen, zooals N.S.B., Nationaal Herstel, Zwart Front, Verbond der Nederlanders, Verdinaso voortkomen. Er zijn er onder hen, die hun medewerking aan het Nationale Front hebben toegezegd, die uit de rechtsche partijen, zooals uit de R.K. Staatspartij en A.R. partij voortkomen. Er zijn bekende figuren uit de Vrijheidsbond en Vrijzinnig Democratische partij.

Er zijn er uit de S.D.A.P. en de Communistische partij, die in die partijen een vooraanstaande rol hebben gespeeld.

Zij allen hebben zich in het Nationale Front vereenigd.

Ieder heeft zijn eigen, bijzondere ontwikkeling doorgemaakt.

Maar allen, zonder uitzondering, zijn wij, die

zich in Nationaal Front vereenigden, tot de slotsom gekomen, dat er voor Nederland gevaarvolle tijden zijn aangebroken, dat Nederland niet verloren mag gaan.

Daarom hebben wij ons in het Nationale Front verbonden.

Het is verheugend vast te stellen, dat in dit Nationale Front reeds nu personen van de meest uiteenloopende maatschappelijke positie vereenigd zijn. Men vindt er den armste der armen, die zijn hoop op meer rechtvaardigheid en op een beteren maatschappelijken staat gevestigd heeft op Nationaal Front.

Men vindt er zeer bemiddelden, die zich bewust zijn van hun verantwoordelijkheid voor den gang van zaken in Nederland.

Men vindt er fabrikanten en fabrieksarbeiders, boeren en boerenarbeiders, menschen van het platte land en van de stad; men vindt er adel van bloed en adel van den arbeid; men vindt er intellectueelen, professoren, ingenieurs, doctoren, meesters in de rechten alsmede duizenden die alleen de lagere school hebben doorloopen, maar die een gezond verstand hebben en begrijpen, dat door verdeeldheid en klassenstrijd in Nederland thans niets te winnen is, doch alles te verliezen.

Zij allen willen eensgezind medewerken aan het herstel in Nederland. Zij allen zijn het er over eens, dat verdeeldheid en partijzucht ons Volk ten verderve voeren.

Er zijn er, die, naast hun toetreden tot Nationaal Front, voorloopig lid blijven van een partij; het nationale echter gaat vóór alles en zij zullen in die partij niet ophouden met te prediken, dat allen zich tot één Nationaal, Nederlandsch front moeten vereenigen.

Dit Nationale Front wil alle verdeeldheid onder ons opheffen. Verdeeldheid tengevolge van den vinnigen, vaak met ruwe en oneerlijke middelen gevoerden partij-strijd.

Zij wenschen opheffing van den klassenstrijd en eenheid tusschen de groepen der bevolking op basis van rechtvaardigheid en orde.

Zij wenschen opheffing van den economischen strijd, welke niets en niemand ontziet, omdat deze de kracht van ons Volk ondermijnt.

Zij wenschen opheffing van den politiek-religieusen strijd, waarbij de godsdienst misbruikt wordt in de politiek, om de eene groep tegen de andere op te zetten.

Dit Nationale Front wil vóór alles opbouwend zijn. Het zal daarom bij zijn werkzaamheid en publiciteit niet datgene wat verdeelt op den voorgrond stellen, doch vóór alles datgene wat vereent.

Het zal daarom het goede, dat in de verschillende groepen aanwezig is, naar voren brengen en laten zien, hoe men binnen een Nationaal Front van het grootste nut kan zijn en zijn land het beste kan dienen.

Datgene, wat wij dus vóór alles willen, is de samenbundeling van al het ware en goede voor ons volk.

Nationaal Front staat los van iedere andere groep, partij of beweging. Het is ook niet het vervolg van een beweging met een anderen naam.

Nationaal Front is geheel nieuw, **ontsproten aan den nood van deze dagen** en gericht op de onafwendbare toekomst bij oorlog, langdurigen mobilisatietoestand of demobilisatie.

Nationaal Front is niet fascistisch of nationaal-socialistisch; Nationaal Front is in doelstelling, in beginselen en tactiek Nederlandsch. In de buitenlandsche politiek kent het geen pro-Engelsch of geen pro-Duitsch, **doch alleen het pro-Nederlandsche.**

Daarvoor werkt het, daarvoor strijdt het.

Met dit doel alleen is het met vereende krachten tot stand gekomen en zal het ook slagen.

De Nederlander mag langen tijd apatisch blijven, in tijden van nood weet hij zich Nederlander.

Aan Nationaal Front de taak, de bewoners van deze lage landen als Nederlanders in eendracht te vereenigen in dienst van het Vaderland.

Er zijn er velen vóór ons geweest, die getracht hebben, onder een anderen naam een nationaal front te vormen. Zij zijn daarin niet geslaagd. Het is geen schande dit te bekennen. Er werden fouten gemaakt, vaak groote fouten. Zij misten vooral volledig Nederlandsch karakter. Men wilde wel anders, maar men wist nog niet den weg. Zij hebben allen hun verdienste, al was het alleen maar hierom, dat zij een prikkel geweest zijn voor hen, die tot dan alles wat nationaal was, alles wat voor de verdediging van ons land goed was, ondermijnden.

Wij zullen aan de verdiensten van hen, die, hetzij in de oude partijen, hetzij in nieuwe bewegingen, hetzij als afzonderlijke figuren op een eenzamen post werkten aan de bewustwording van het Nederlandsche Volk, niet te kort doen. Hun werk heeft verdienste.

Thans echter is de tijd aangebroken, om op breeden grondslag tot groote samenwerking te komen in dienst van land en volk.

Deze grondslag vindt men in Nationaal Front.

Wij allen hebben onze ervaringen opgedaan. Wij allen kunnen geleerd hebben, hoe het niet moet en wel.

Ieder der oprichters van dit Nationale Front heeft zich verplicht, zijn eigen liefhebberijen, waar deze niet dienstig zijn aan de idee van saamhoorigheid, opzij te zetten en zijn krachten in dienst te stellen van het Nationale Front.

Wanneer men bouwt, moet vóór alles de grondslag goed zijn.

Maandenlang is aan den grondslag van Nationaal Front gewerkt. Het heeft een intellectueelen grondslag gekregen, waarop het mogelijk is, het gebouw te plaatsen.

Op elk terrein van het maatschappelijk leven hebben wij onze specialisten, die de voorgelegde problemen in nationalen zin zullen weten op te lossen.

De houding van Nationaal Front ten opzichte van de regeering zal van de grootst mogelijke loyaliteit zijn.

Wij zijn overtuigd van de groote moeilijkheden, welke de regeering in dezen tijd meemaakt; Nationaal Front wil in geen enkel opzicht deze taak moeilijker maken dan noodig is.

Wij zijn er bovendien van overtuigd, dat scherpe critiek door de oorlogvoerenden gaarne gebruikt zal worden om deze tegen Nederland uit te spelen.

In geen geval wenschen wij argumenten aan de hand te doen, waarmede een buitenlandsche mogendheid land en volk zou kunnen schaden.

Wij zijn er van overtuigd, dat de regeering doet wat in haar vermogen is, om leger en vloot zoo paraat mogelijk te doen zijn.

Wat vroegere regeeringen verwaarloosd hebben, zullen wij de huidige regeering niet verwijten.

Tegelijkertijd is echter Nationaal Front van meening, dat het Staatsgezag niet die kracht en niet die mogelijkheden ter defensie en ter economische verdediging van land en volk heeft, als wel gewenscht is, omdat zij daarin gehinderd wordt door 't huidige parlementair-democratisch stelsel.

Het is onze meening, dat dit een beletsel is voor de eenheid en de grootheid van ons volk.

Wij wenschen ons echter te laten leiden door het richtsnoer van den wijze, die zich verbetering der wetten ten doel stelde, terwijl hij inmiddels de geldende wetten bleef gehoorzamen. Wij zullen daarbij niet voortijdig roepen om opheffing van het parlementaire stelsel. Het zal zich zelf opheffen, wanneer de tijden daarvoor rijp zijn.

Wij willen slechts de plannen in gereedheid brengen, het Volk nauwer samen bundelen, opdat er straks geen luchtledig zal zijn, maar wij aan Hare Majesteit, Onze Koningin, die wij eerbiedigen en gehoorzamen, onze plannen voor een nieuwen Staat en Maatschappij kunnen voorleggen.

Ziedaar, Dames en Heeren, nogmaals de wijze uiteen gezet, volgens welke wij zullen werken. Uit de vele gesprekken, welke ik met U hierover mocht hebben, is mij duidelijk gebleken, dat U het hiermede eens bent en gij op deze breede basis in een Nationaal Front wilt samenwerken.

Het zij mij veroorloofd, U namens de toekomst van ons Volk dank te zeggen voor Uw sympathiebetuiging en voor de medewerking Uwerzijds, welke het mogelijk maakten, dit Nationale Front op te richten.

Ik reken op Uw aller hulp, opdat de organen en middelen aanwezig zullen zijn, welke voor de goede functioneering van Nationaal Front gewenscht zijn.

Ik hoop in de komende weken op U ook een beroep te doen, om zitting te nemen in de studie- en raad-colleges, welke ter bestudeering van de problemen op elk terrein en ter opvoering van de werkzaamheden der Beweging ingesteld zullen worden.

Dit Nationale Front kan niet het werk van enkelingen zijn, maar moet met vereende krachten iets grootsch, iets geweldigs worden.

Wanneer wij allen werken en wij allen offervaardigheid ten opzichte van land en volk betoonen, dan mogen wij verhopen, dat God, de Almachtige, dit Nationale Front zal zegenen en de vandaag op ons genomen taak, ons Volk weer tot een eensgezind en fier volk te maken en ons land tot een Rijk, wiens vlag eerbied zal afdwingen, tot een goed einde gebracht zal worden."

Daarop stelde de leider van de vergadering voor een huldetelegram te zenden aan Hare Majesteit de Koningin, een betuiging van hulde en trouw in deze voor ons volk zoo moeilijke en gevaarvolle tijden. Het volgende telegram werd verzonden:

„Majesteit,

De heden te 's Gravenhage in oprichtingsvergadering bijeengekomen stichters van Nationaal Front gevoelen zich gedrongen Uwer Majesteit in deze moeilijke en hoogst ernstige omstandigheden de verzekering te geven van hun diepen eerbied, vaste aanhankelijkheid en onwankelbare trouw.

Zij willen al hun krachten inspannen om mede te helpen al wat het Nederlandsche volk verdeeld houdt, uit den weg te ruimen, en zoekende naar hetgeen vereenen kan, mede te werken, dat land en volk onder Uwe Majesteit door de barning van deze tijden gevoerd worden naar grootscher toekomst."

De vergadering werd gesloten met het zingen van het eerste en zesde couplet van het Wilhelmus. Het Nationale Front was definitief opgericht en kon van af dien dag met zijn arbeid beginnen.